

BERBANG

4
1982

Wezira Biyanîyan, Anita Gradin:
Eşkere ye, ku iro gele Kurd li
Türkiye dî bin zordestiyeke giran
de ye u ve zordestiye bî Cuntaye
dest pe nekiriye

(ji peyva panela li ser Kurdistanê)

TÊXISTINI

Me hevdu dîvê, me xebat dîvê....3

A. Rıza Alan

Qetliama ku dînê lê temaşê kır..4

E. Zérin

Eniya Netewi lî Kurdistanê dê şerê
diji faşizmê geş bîke.....8

S. Zirav

Çend gotin lî ser proja SIV-Daira
kar û barêñ bîyanîyan.....9
Pîrsa hinbûna zîmanê kurdi.....10

Rohat

Hîkumeta nu û bernama wê.....12
Namên xwendevan.....14
Helbest.....16

M.Ferzend Baran/o.Sabri

Hesen Şiyar/M.Lewendi

Kurtenivisarek lî ser diroka zîmanê
kurdi yê nîvisandi.....18

Reşo Zilan

çiroka Bahram Gor.....20

Cigerxwin

Xaçerêz.....22

M. Lewendi

Wêneyek û helbesta wê.....23

Seid/Zinar Şiro

SAL 1

HEJMAR 4

ÇIRIYA PÊŞİN
-1982

BERBANG

BERBANG

Kovara Kurdi, Xwedi:
Federasyona Komelêñ
Kurdistanê Li Swêdê.
Biha:5:- Abona Salekê
50 Skr / 25 DM.

BERBANG- Kurdisk Tid-

skrift. Ansvarig Utgivare:
Kurdiska Riksförbundet.
Pris:5:- Prenum:Enskilda
50 :- / år, Organisationer
100 :- / år

NAVNİŞAN-ADRESS:

Sveavägen. 135 N.B.
113 50 STOCKHOLM
Tel: 08- 33 07 09
Postgirot:643880-8
Stockholm/Sweden

ME HEVDU DIVÊ, ME XEBAT DIVÊ...

A.RIZA ALAN

Diroka mêtîngehkariyê li welatê me, bi belavkirina cîvata me û u parvekirina axa me dest pê kîriye. Pergala mêtîngehkar xwe spartîye vê bîngîha maddi û xwestiye ku hemû rehîn jiyanâ cîvata me bibire, da ku wek netew hebûna me nemine. Dijmînên gelê me, iro ji vê siyasetê dîgerinîn iro ji dîxwazîn me dî planêcûr (abori, çandi, cîvaki) de ji hev dûr bîxînîn, parce bikin û bîhelîmîn. Ji bo ku biginijîn vê armancê tu metodeki hov û xwindar ku bî kar ne anibûn û nîkarîbin bî kar binin tune ye. Diroka welatê me bî van minakan tiji ye û hovitiya ku iro li çar aliyên welatê me dibe li rastê ye.

Gelê me li dij pergala mêtîngehkar, bî şerê rizgariya netewi rawestiyaye û niha ji radiweste. Diroka welatên mêtîngeh vê rastiyê fêri me kîrine; ku bê yekitiyeke xurt û bê liberxwedaneke cîvaki tu netew azad nebûne û tu welat rizgar nebûne. Dijmîn ji gelek rînd bî vê yekê dizane. Dizane ku tenê yekityîn dî planêcîyasi û demokratik de me bî hêz dîkîn. Û li dij hêzên dijmîn, em tenê bî hêzên weha dîkarîn rawestin. Lew re, nêzikayiya me, hatîna me ya cem hev û yekitiya me, li ku deri (welat an dervey welat) û dî kijan plani de (çandi, demokratik, siyasi) dîbe, bîla bîbe, li hember pergala mêtîngehkar û dî riya rizgariya me ya netewi de gaveki ye. Her kurdê ku şexsiyeta xwe ya netewi û welatê xwe diparêze, dîvî gavên weha ji biparêze.

Beri niha bî sal û niveki, Kurdên li Swêd gaveki weha avêtin. Komelêن xwe anin cem hev û bî navê "Federasyona Komelêن Kurdistanê" yekitiyeke netewi û demokratik ava kîrin. Ji çar aliyên Kurdistanê bî hezaran Kurd, li weliteki bîyani hatîbûn cem hev. Ü çarçewa xebata li weliteki bîyani, ji, ji her kesi ve xuya bû. Ji bo nehatîna cem hev tu sedemeki berbiçav tune bû. Dî demeki kurt de her komele têghişt, ku her çiqas em nîkarîbin dî her tiştî de yek bin ji, tiştîn ku em dîkarîn bî hev re bikin, gelek in. Nemaze, dî rewşike wulo de ku giraniya xebata komelan, dî warê demokratik, çandi û dî şertên weliteki ewrûpeyi de ye.

Federasyon, bî pêşengiya 5-6 komelan hat demazrandîn û dî demeke ne pir dîrêj de, ev hejmar du qat bû. Iro, dî dû xebat û tecruba sal û niveki re, em bî hêsayî dîkarîn bêjin ku ev yekiti, bî bîngîha xwe, bî himêن xwe yê xebatê û bî şeklê xwe yê rîexistinî, bo me Kurdên li Swêd, platformeke heri tekûz û ideal e. Dî rewşâ iroyin de, em tu platformeke din, an modeleki ji vê çêtir, mumkun nabinin. Lew re, wezifa her komele û kesên welatparêz e; ku li vê yekityê piştgiri bikin, bî qandî karîna xwe dî xebata wê de besdar bîbin, kêmasyîn wê bîbêjin û wê xurtîr û tekûztîr bikin.

Federasyon dê dî serê meha duwazdan de kongra xwe ya sisîyan bîcivine. Bê guman, wek her kongrên demokratik, kongra Fe-

derasyonê ji, dê li ser xebata sala bori - bî xêr û gunehêن wê - du dî drêj bîpîeyive û hazırlîya kar û bârîn pêşerojê bike. Lê, bî hêvi û bawerîya ku dî hejmara pêş me de, bî taybeti ji aliyê komelêن endam ve, derheq Federasyonê û xebatên wê yê cûrecûr râberizîneke (mînaqêse) fîreh bête kîrin, em dê ji niha ve dî vi rûpeli de hînek ditinêن xwe diyar bîkin:

Her çiqas me Kurdistanibûna Federasyonê ji roja seri ve wek prensipeke bîngîhin dabe ber xwe ji, idare û insiyativa xebatê, heta iro dî destênen "Kurdên Tirkîyê" de maye. Bî gotinekodin, Kurdên parçen din, dîgel ku endamên Federasyonê ne ji, nîkarîbûne bî qandî "Kurdên Tirkîyê" dî xebatê de besdar bîbin. Sedenmîn vê yekê ci dîbin, bîla bîbin, ev ji bo Federasyonê kêmasyîke gelek mezîn e. Heta ku Kurdên Kurdistanâ Iraqê, Iranê û Sûriyê ji, dî idare û xebata Federasyonê de bî qandî "Kurdên Tirkîyê" besdar nebîn, prensipa Kurdistanibûnê naeve jiyanê. Em mafê besdarbûna hemû komelên welatparêz dî Federasyonê de, li aliyeki bîhîlin, li aliyê din dîvî tu carneyêt ji bir kîrin ku ev yekiti ji bo me gîşan firseteke tarixi ye: Eger em, bêî derbasbûna dî ser sinorêni bî mayin re û dî nav lesker û notirvanêñ dewletêñ mêtîngehkar re, bêî tûrsa ji zindan û işkencê û bêî pasaportêñ dijmîn bîkarîbin werin cem hev, em dê bo ci neyîn cem hev, hevûdu çêtir nenasin, zaravêñ hev fêr nebin, ji rewş û tecrûbêñ hev ji nê-

ziktir ve haydar nebin ?

Vê këmasiyê, dî Berbangê de ji valayîyeke giring hiştiye. Heta niha, bêî du- sê rûpelan, bî Sorani tiştek nehatiye nivisandin. Me dî hejmara yekem a Berbangê de : "Baş tê zanin, ku haya gelek kesan jî xebata çand û bêjeyi ya hemû parçen Kurdistanê tune, yan ji gelek kêm e. Dîvê ev diwar jî ortê were rakîrin û danûstendîneke germ û xurt pêk bêt..." nivisandibû. Lê mixabin, ji bo rakirîna vi diwarê ku mêtîngehkaran

dî nav me de ava kîriye, xebateke hêjayi gotinê nehatiye kirin. Bi baweriya me, sedemê vê, yê bînîgehin lî qerex mayina "Kurdên parçen dîn" e. Dîvê Berbang bî hemû zaravên Kurdi bête nivisan-din. Riya pêkanina zmaneki nete-wi (kurdiyeke ku lî her derê Kurdistanê bête peyvandin û fêm kîrin) dî bikaranina hemû zarava-yan de derbas dîbe.

Jî bo ku peywendiyê dî nav Federasyonê û komelênen wê de getştir û xurtir bibin û jî bo ku

Berbang bi rengeki dewlementir û bi hemû zaravayêndi kurdî jiyanq xwe bidomine, dîvê komelênen her çar parçen Kurdistanê di organ û xebata Federasyonê de bî awaki aktif besdar bibin.

Em hêvidar in, dê kongra Federasyonê ya sisîyan, vê këmasiya ku me li jor diyar kîr û këmasiyêndin bî cesaret û rîyeke demokratik jî holê rake. Û dî sala 1983. de, gav bî gav, nêziktiri armancêndi xwe yên bî rûmet bibe

QETLİAMA KU DINÊ LÊ TEMAŞE KIR

E. ZÊRİN

Bî sedan jin, mîr û zarokêni Filistini li Şatila û Sabra - kampêni mihaciran - bî destêni leşkerêni Heddad û Falanjistan dî 18. İlone de li der û dore Dinê belav kîrin. Lî gor Buroya PLO (Rêxistina Rîzgariya Filistinê— ya li Stockholmê, 1400 meriv hatibûn kuştin. Rojnamevanen ku ev navçeyê han bi çavêni xwe ditibûn, nikaribûn hejmara cendekan bihejmêni. Xwinxwaran bi sedan meriv rîz kiribûn û bî hev re dabûn ber gulan. Meriv ji cendekêni insanen li gasin û derbas nedibû. Leşkerêni Israel der û dorén Şatila u Sabra girtibûn û leşkerêni Filehan, yên Saad Haddad herdabûn nav mihacirêni Filistini bo ku xwina wan bîrijin. Ev çar sal in, ku başûrê Libnanê bî alikariya Israel dî bin destê Saad Haddad de ye. Dewleta Libnanê bîryarê kuştina Haddad dabû û dijminatiya Haddad ji bî Beşir Cemayel - Serokomarê Libnanê yên ku hat kuştin - re hebû.

Partiya Falanjist, ya ku Beşir Cemayel serokê wê bû, dibeje "Em besdari vê qatliyamê nebûne" Haddad bî xwe, 18. İlone, de peyva xwe da got, ku te-diliyawî bî vê qetliyamê ve tûne ye. Doktorêni Emerika û Ewrûpa, yên kû li nexweşxana Gazayê kar dikirin digotun ku qetliyamê heta 18. İlone domkir. Kampêni mihacirêni Filistiniyan heta 16. İlone dî bin çavdêriya ordiya Libnane de bun. Le piştî ku leşkerêni Israel girtinser rojavaye Bêrûdê, ew ket bin destê Israeliyan. 17. İlone leşkerêni Haddad hemû riyên der û hundir yên kampêni mihaciran xîstîn destê xwe û tu rojnamevanan bernedîdan hindur. Rojnamevanekî İskandinawi bî çaven xwe ditibû, ku bê çawa bî bûldozeran laş û cendek dihatin kom kîrin û vesartin.

Dema Amerika û Koma miletan dixwestin ku Israel hêzên xwe yên leşkeri ji rojavayê Bêrûdê bîkşine, dî wi

wexti de ji qetliyamê her waha dom dîkir. 18. İlone, hemû xetêni telefonê, yên Bêrûdê hatibûn bîrin û Israel ji kesen 15 sali heta yên 60 sali li meydanan kom kiribûn û dixwest bîzanibe, bê leşkerêni PLO ki ne. Filistiniyekî 28 sali ji rojnamevanekî İskandinawi re weha got: "İsraili dibejin li vir 2000 terorist hene. Le ji min bawer bîke ku qet tu leşkerêni PLO li vir nine. Dema Israel cuzdanê min, yê Filistini bibinin ew dê min bigirin lê min nakvjin. Belam Falangist meriv didin ber derban û dikujin."

Israel anîha ji dibêje dor hatiye kampa mihaciran ya Borj- el Barajneh û divê em wê ji "paqîj" bîkin. Bê gu-man ev qetliyama han, bîyi Israel nikaribû pêkbîhata. Ev bî destê Israel hatiye tevgrîdan. Bersiva serbazekî Israeli derheq qetliyamê weha ye : "Lî vir şer he ye, divê meriv bî şer dakeve." "Her hal Falanjist heyfa Beşir Cemayel

Jinên Filistini di şina miriyêن xwe de

hultinîn." Tew hib serbazên ïsrail dibêjin haya me ji vê qetliyamê tunebû. ïsrail dixwaze sûcê qetliyamê bavêjê ser leşkeren Haddad, ku raste rast nokerên ïsrail in û ji gotina ïsrail dernakevin.

Her çiqas peyayêن Haddad û Falanjist bibêjen me ev qetliyama han nekuriyeji ev tişteki naguhêre. Rasti li ber çavan e. Kêsen kû qetliyame bi çavêن xwe ditibû, dibêjen ku bi alikariya ïsrail leşkeren Haddad û Falanjistan ev qetliyama han kirine.

Dî esasê xwe de qetliyam, 16. İlônê destpêkiribû û ne 17. İlônê bû. Xebêrên derva dî gotin 17. İlônê destpêkirîye. Rojnama ïsrail 'Maariv' di got ku serokê tevaya leşkeren ïsrailê baş dizambû ku Falanjist dê çi binin mihacren Filistini. Nuçeghayê rojnama ïsrail 'Yediot Ahronot' weha lêkiribû : "Armancêن Falanjistan baş dihate dizanîn. Teroristên ku li kampêن mihaciran mabûn dê bîhatina qırkırin. Hikûmeta ïsrailê, 16. İlônê bîryar dabû ku

Falanjist tîkevin kampan û Filistinîyan qîrbîkin. Dî eyni rojê de mîrkujan dest bi qetliyamê kiribûn. 17. İlônê, serbaz û siyasetkarên ïsrailê dizanibûn, bê çi diqewime, lê wan dengê xwe qet ne dikir û 18. İlônê xwe livandin." ïstixbarata ïsrail bi devê xwe digot ku me hikûmet û berpirsiyarên leşkeri haydar kiribû lê wan dengê xwe der nedixist. Rojnama 'Jerusalem Post' weha lêdikir : "Ev rûreşıya Netewê ye. Şerm e bo dewleta ïsrail, ordi, hikûmet û hemwelatiyêن wê." Erebêñ li ïsrail dikan û dibistanên xwe girtim. Weki ku xuya ye qetliyam 16. İlônê destpêdike û heta 18. İlônê domdike. Cigirê serokwezir Begin, David Levy, (endamên partiya Lîkud), 16. meha İlônê digot : "Ger hûn Falanjistan berdin nav kampên mihaciran dê xwin bîherike." Bi sedan laşen Filistinîyan bi hev girêdîdan û bi tîrîmpêlan kaş dikirin û davetin goncalan. Bi buldozeran ax û gemar davetin ser cendekêن wan, bo ku neyên xuya kirin. Nêziki 20 doktor

û hemşire bi dare zorê ji nexweşxanan derxistin bo ku li nexweş û biridaran nenêrin. Falanjistan ji mihaciran te weha digotin : "Hûn teroristên bi qîrêj in û ji Baader Meinhof hin xîrabtir in."

Rewşa Li ïsrailê

Partiyêن oldar (dindar) NRP û TA-Mî dibêjin ; ger qetliyama ku bû neyê zelal kîrin û berpirsiyarê wê dernekeve der, em dev ji hikûmetê berdiđin.

Wezirê Enerjiyê, Yitzhak Berman, dev ji wezirtiya xwe berda. 22. meha İlônê li parlementoya ïsrailê dengdana bi hikûmetê bawerkirinê çêbû, lê hikûmeta Begin ne ket. Partiyêن ku di mixalefetê da ne û hin kesên ku bi hikûmeta Begin ra ne dixwazin ku lêkolîneke vekiri, serbest û umûmi derheqa qetliyama Bêrûdê bête kirin. Hikûmet, dij vê pêşniyarê derdikeve û dixwaze ku komisyonekê bes ji yek kesi pêkbi-

ne. 24. meha İlönê Yitzak Kahan, (serokê dadgeha bîlindtrîn) bo ve yeke hat hilbijartîn. Lî Yitzak ev berpîrsiyariya han neda ser xwe. Pasê, hîkûmetâ Begin bêçare ma û 28. meha İlönê biryarê pêkanina komisyoneke umûmi da. Îhtimaleke mezîn e, ku ev komisyon dê ji sê kesan - Yitzhak Kahan, hakimeki dîn û serbazekî - pêkbê.

Nêziki 400 hezar kesi, li Îsrailê mitingeki mezîn çêkîrin û dîji kîrînên hîkûmetê derketin. Karbîdestêne dewleta Îsrailê, ji vê miting û meşa gurseyi tarsiyan û gelek meriv girtin. RojnamenÎsrailî, 'Jerusalem Post' û 'Yediot Aharonat', ji devê çend leşker û serbazan ev gotinêñ jêrin girtibûn : "Kêfa me ji vê qetliyamê re nayê lê dîvê kes ji me têkili wê nebe." Leşkerekî ji digot : "Serbazê min digot, min ji serbazê Falanjistan re got ku ew dev ji kuştinê berdin, lê min nikaribû rê li wan bigirta ." Serbazekî Falanjistan ferman dabû leşkerê xwe, ku kesen di ser 12 salan re bidin ber gulan. "Filistini, dîvê, dema piçûk in bênen kuştin."

Hilbijartına Serokamarê Libnanê

Li gor zagona bingehin ya Libnanê, dîvê serokamarê dewletê maronit (beseki mezhebê ortodoks e) be. Pişti kuştina serokamar Beşir Cemeyel birayê wi Amin Cemayel hate hilbijartîn. Tevgirêdana müşlimanen Libnanê piştgiriya Amin kîrîn ku bibe serokamarê Libnanê. Camille Chamoun ji dixwest bibe serokamar. Camille serokê partiya liberal ya netewi (serokê eniya Libnanê) ye. Camille ew kesê pêşin bû ku dixwest Libnaneke Fileh ave bike û bibe hevalbendê Îsrail. Radmond Edde ji, ji bo serokomartiyê namzatê xwe danibü. Edde, di şerê hindur de besdar ne bûbû û hêza wi ya leşkeri tuneye. Çima tevgirêdana müşlimanen Libnanê reya xwe dan Beşir û birayê wi Amin Cemayel ?

- 1- Dê tu peymanen aşitiyê bi dewleta Îsrail ra nehatina dayin.
- 2- Dê idareke demokratik pêkbihata.
- 3- Dê rewşa Şüyên Başûrê Libnanê çêtir bîbiya.

Dî nav müşlimanen de yên ku reya xwe nedan Cemayelan, Walid Cumblat

Jineke Filistini... Roja ku mîrê wê Bêrûdê terk kir

û hevalen wi bûn. Walid digot : "Ez tu ferqê di navbera Falanjist û hêza Haddad da nabinum."

Serpêhatına Fatma

Fatma van gotinêñ jêrin ji rojnamevaneki Swêdi re digot : "Fatma jineke 40 sali ye. Fata belengaz û bi şin dema behsa qetliyamê dikir, ji tîrsan dest û hîngîn wê dilerizîn û hêşîrên çavên wê wek baranê bi ser hinarikeñ wê re diherikin. Kurê wê yê 4 sali, Hesen, di hembeza wê de bû, gazin û gîliyêñ xwe dikir. Li kîleka wê keça wê ya 7 sali rûniştibû. Keça wê li Borj-el Barajneh, li ba merivên wê bû, loma ji mîrnê fili-

tibû. Dervayı van her du zaroyan ji malbata Fatma tu kes nema bû. Mîrê wê Saleh Dahil el - Qadi, 45 sali, kurên wê, Bassam 17 sali, Husam 13 sali, Assam 11 sali û keça wê Tissam 15 sali bûn û hemû bi carekê hatibûn kuştin. Leşkerêne Falanjistan mîrê wê li ser dev avêtibûn erdê û bi pêhnan li serê wi xistibûn, paşê bi lingê xwe hîkîsiyabûn ser singa wi û laşê wi guji gule kimbûn. Bi sedan zaro, jin, mîrê û kal bi vi awayi kuştibûn. Ji hin pir û kalan ra ji digotin : "Xaça Sor dê alikariya wê bike", "De herin nexweşxana gaza yê." Ji mîrê wê re wiha digotin : "Demâ Beşir Cemayel hate kuştin, kîf kîfa te bû û ji te ra cejn bû." Fatma Mü-

sa digot : "Gelek ciranê min hatin kuştin. Dî odeke bînerd de 300 kes bi carekê hatin kuştin. Israîlian der û dorê kozikên me girtibûn û ne dihiştin ku em derkevin derve. Pişt ra, rê dan Falanjistan ku me bi hevra qırbıkın. Em xistibûn dehfîka mirinê. Ne tenê mirinbû ; Carekê ji destê jinekê li paş wê grêdebûn û bi dorê dest davêtin namûsa wê. Fatma gelek jinêni wiha şîlf û tazi lê miri bi çavêni xwe ditibû. Dest, ling û serêni pir kesan ji ji cesedên wan jêkirbûn. Fatma bextreş û bê çare xwe davêt dest û lingêni rojnamevan û dixwest ku dê û bavêni wê haydar bîke."

Derheq Qetliamê Lî Dînê Çi Hat Gotin

1- Lî Şamê, PLO sond dixwar ku heyfa vê qetliyamê ji wan re nehâle. Weki din ji PLO digot : "Pişti ku leşkerên Emerikayê, Fransê û Italyê ji rojavayê Bêrûdê derketin, ev navçeya han han spartin ordiya Libnanê û ji ber vê yekê ji Israel û hevalbendêni wê mesûlê vê qetliyamê ne."

2- Wezirên derva yên tevgirêdana abori ya Ewrûpa diji qetliyamê derketin û gotin : "Divê PLO wek hêzekê dî civînêni ku ji bona pîrsa Filistinê dibinde besdar bibe.

3- Seûdi - Arabistanê digot "Em vê carê qet qebûl nakin ku Israel dî Libnanê de bimine. Heta ku Filistini mafêni xwe bistinîn em her dem bi wan re ne."

4- Qralê Urdmê, Husêni, ji ajansa 'Reuter' re digot : "Edi dem hatiye, divê em û PLO li hev rûnêni û li ser bingehê avakirina dewleteki federatîv qisebikin."

5- Brejnev ji Reagan re namekê şand û xwest ku Koma miletan rê li kirmêni Israel bigre.

Weki ku tê zanin, li Bêrûdê şereki pir dijwar di navbera leşkerên Israel û yên PLO de çêbû û ev şerê han nêziki ki 2 mehan ajot. Rojavayê Bêrûdê di desten Filistinîyan de mabû jêr û rojhelatê Bêrûdê ketibû bin destê Israel û hevalbendêni wi yên Libnani, partiya Falanjist û leşkerên Saad Haddad. Bi hezaran jin, mîr, zaro, kal û pir hatin kuştin û bi hezaran ji bêmal man. Çira wan hate vemirandin û wêran bûn. Diyiya bû ku ev şer bê sekînandin.

Filip Hebib (qasidê Emerika yê ji bo Rojhilata navin) Israel û hézên Libnanê li ser çend nuqteyan anin ba hev. Yek ji van ev bû, ku PLO leşkerê xwe ji Bêrûdê derxine. Pişt ra ji Israel û Sûri dê ji Libnanê derketina. Pişti ku PLO leşkerên xwe ji Bêrûdê kişand, hilbijartina serokomar çêbû û serokê partiya Falanjistan, Beşir Cemayel dest bi we-demokratik hate hilbijartin. Beriya ku Beşir Cemayel dest bi wezifa xwe bike, bi desten hin kesan hate kuştin û ev bû behanek ji bo ku Israel bigre ser rojavaye Bêrûdê - cihê ku leşkerên PLO lê le dîman û himber Israel li ber xwe didan.-

Bî ya me sedemên şer ev bûn :

1- Hikûmeta Begin, dî seri de dij peymana Camp David bû û ne dixwest ku Gaza û rojava şerîya bîdin Filistinîyan. PLO wek réxistina Filistini ne diditîn. Dewleteke federatîv ku ji Urdun

û Filistinîyan pêkbihata ji bo Israel iro ne bûya, sîbe dibû xetereke mezin.

2- Planê "aşitiye", yê ku Emerika hazır kînbû, partiya Sosyal - demokratîn Israel dipejirine û siyaseta Begin ji bo Emerika di demeke dirêj da bikêr na-yê. Ji bo vê yekê, ji ketîna hûkûmeta Begin, Emerika zêde zerarê nabine. Dewleten Ereban dij siyaseta Begi in. Ya dî ji, Emerika naxwaze dewleten Ereban ji xwe ra bîke dijmîn.

3- Emerika dixwaze ağıre tevgera Filîn-nê bi tefline ku ew li der û dorêne xwe belav nebe. Lî rojhilata navin, her ku diçe pewistiya şerê çinayeti xwe dî - de xuya kîrin.

- Gelo PLO siyaseteke baş dajot û ket vê rewşê ?

Bî ditîna me divê rexne li PLO ji bîn girtin :

1- Rêxistîma PLO şerê çinayeti nake.

2- Siyaseta PLO himber dewleten Ereban, ne li ser bingehêke çinayeti û kîrha netewa gelê Fîlistîne ye.

3- Şerê rizgarixwazîye divê, li Fîlistîne Fîlistinê bi xwe, bê kîrin.

4- Rêxistîneke ku li derve ye û bi hemu pewendiyêni xwe grêdayî derve ye, nikare welatê ku jê dûr e rizgar bike.

5- Dî şerê rizgariyê de hebûna imkanenê madi têr nake. Tu tevger mina PLO li Dînê tune ye, ku ew qas imkanen wi yêni madi hebin.

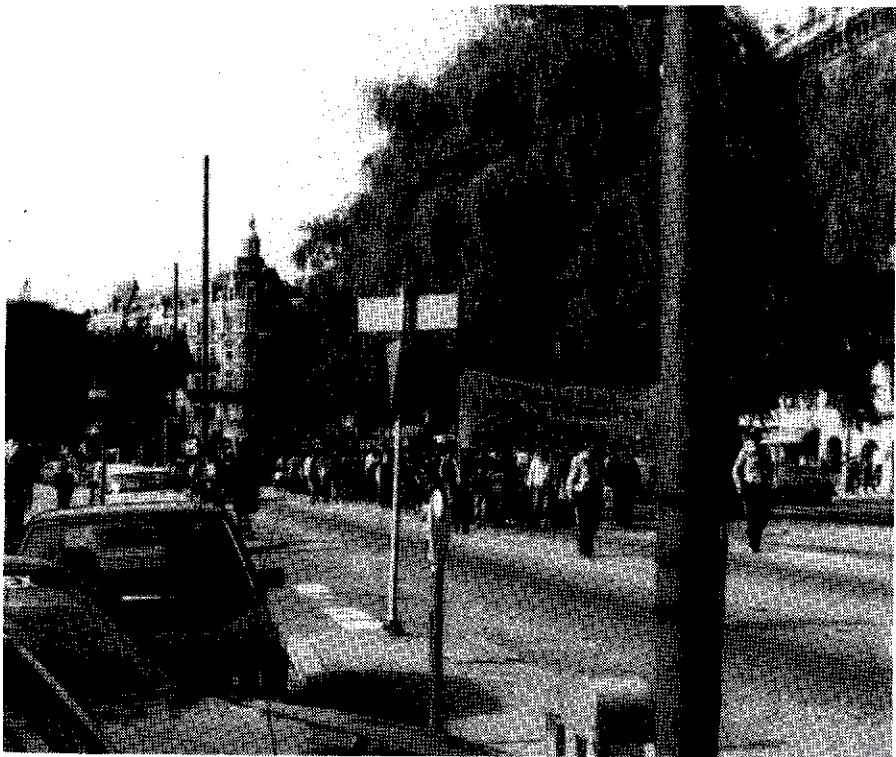
6- Bes rêxistinînen çinen cîvaki, dikanin guhertinînen cîvaki bikin. "Israel dijmînê me ye", "em Ereban bîra ne." û gotinînen wek "tevgera Fîlistîne, parçek ji tevgera Ereban e", meriv nabin tu ciyêni bas. Şoresserên Fîlistinê divê şert û şurtêni welatê xwe bîdin ber çavan û nebîn leyistoka hêzên ku xwe "dost" raber dîkin.

Em Kurd divê dersên bas ji van bû-yerêni dawin derxinin û nekevin nav lis-tikên rojhilata navin.

*alistuvanen Radyoya Swed,
piyeza M. Baksi
"Keşa Kurdi Hêlin"
pêşkêz dikin!*

*Ji 18.11.1982 yan
Pênc Pêncsem
Li dû hev
Saet : 1605 Kanal 3*

Mesa 12-ê Ilonê

Eniya Netewi Lı Kurdistanê, Dê şerê diji Faşizmê Geş Bîke

S.ZIRAV

Dı 12. İlona 1982. da cûnta leşkeri ya faşist du salêن xwe temam kır. Dı nav van du salan da işkenceyêن nediti li ser kesen pêşverû û dij - faşist pêkhatin. Jı 100' i zêdetur meriv dı işken-cexaneyêن faşist da can dan. 16 kes hatin darvekirin û jı hezari zêdetir ji bi xwestina darvekirinê mahkeme dibin. Hejmara girtiyan ji sed hazari zêdetir e. Terora faşizmê bi desten dewletê geş di-be. Ëdi ne tenê li Kurdistanê, li Turkiyê ji gundiyeñ reben bi işkencan têne : kuştin, tenê ku ke-sek pêşverû li gund hebe.

Lı Kurdistanê işkence û zordesti ne tişteke nû ye. Ev, bi qasi bindestiya gelê Kurd kevn e. Hetani niha tu hukumeteke Turk mafêñ gelê Kurd qebûl nekiriye û nake ji. Ta ku dûvê wan nejdi û nekevin tengasiyê.

Zordestiya dijmin li ser gelê me û li ser hêz û kesen pêşverû

dê dom bîke. Makzagona (Anayasa) a nû diktatoriyeke faşist bi cilên sivil bi cih dîke. Jı bo vê ji, hêzên pêşverû hazırlîya sibê bi şert û şîrûten nû dîmesinin. Dijmin, gelek kesen militan mecbûrê derketina derê welat dîke. Fersendê nade xebateke siyasi. Bêdengiya ku heye ji vê rewşa dijwar tê. Lê belê ev ne rewşêke daimi ye. Turkiye û bûrjûvaziye wê hin ji "nexweş" in. Nikarin ji nav dubendi û dijwariyêñ kûr derkevin. Bûrjûvazi, bi faşizmê dixwaze xwe dirêj bîke. Tu rê ki din jê ra nema ye.

Hêzên şoreşger ji dı vê dema dijwar da ji bo şoreşê, ji bo rojêñ pêşî şer dikin. Iro hêzên demokrat û şoreşger, li diji faşizmê bo damezrandina eniyekê dixebitin. Ev xebat çiqas diçê xurttir û ges-tir di-be. Kêmasi û xeletiyêñ kevn hêdi hêdi ji meydanê radibin. Rê ji xebateke xurt û rind re vedibe.

Bê şik, armanc ji ew e, ku xebat û şerê xelasiyê bi ci awayi dikare gestir û bi tesirtur bibe, xebat ji wulo bê te meşandin.

Ez dixwazim armanca xwe bi misala Swêd zelal bikim. Kome-Îen Kurdistanê yêñ ku li Swêd dixebitin û gelek ji wan grêdayi-yê ditineke li Kurdistanê ne, di sala 1980. da federasyoneke Kurdishani avakîrin. Ev bû gaveke diroki, li Swêd. Beriya her tişti belavbûna kevn şikiya. Meş û mîtingêñ ku çêdibin bi pêşengiya federasyonê pêk tê. Federasyon, bûye temsildarê gelê Kurd li Swêd û hebûna gelê me, tekoşina me bi xurti nişan dide. Bi federasyonê, ji her awayi xebateke hêsan peyda bû.

Aliki din yê vê yekitiyê ji ev e; ku tesireki li ser gelê Türk ji çê-dike. Federasyona me giraniya xwe di xebata wan da ji pêk ani-

ye. Em dikarm dameşa ku bi munasebeta du saliya cunta faşist pêk hat, misal bîdin. Jı bo federasyon xwediyê giraniyekê ye û Kurdêñ li Swêd temsil dîke, hêzên Türk yêñ pêşverû bo tevkariyê danûstandan bi federasyonê re danin. Federasyon dı vê xebatê da bû kevirê bingehin. Platformeki freh pêk ani û mjnaqşen kevn ji ortê rakir. Dı daxuyaniyê da cara ewl bû ku gelek kes bi xurti cih girtin. Ev karê hêja hin ji di navbera Kurd û Tîrkan da tê pêyvandin.

Bo ci mun bi misala Swêd dest-pêkir? Ez bawer im ku tiştêñ berbiçav, hêjayê hezar gotini ne. Ev netice ji vi karê hêja derdikeve : Ger em, hêzên Kurdistanê, eniyekê netewi deynin, em tenê xizmetê ji gelê xwe re nakin, ji gelên ciranêñ me ra ji, ji hêz û qewetên enternasyonal ra ji dikin. Jı ber ku em têkoşinê ji ko-zikêñ piçûk derdixin û dikm meydana freh. Em hem piştgiriya gelê xwe distin, hem ji danûstandan hêsan bi dosten xwe ra datinim.

Dem, roj bi roj zelaltur dîke ku : yekitiyekê netewi li Kurdistanê, di-be gavek ji bo nêzkirina hêzên şoreşger li Turkiyê.

Weneyek ji sinifeke zaroyen Swedi u Biyaniyan

Çend Gotin Lî ser Proja SIV -Daire Kar û Barêni Biyaniyan ya Dewletê-

Daire karûbareñ biyaniyan ya dewletê (SIV) nisana 1981'an bî bi navê "Lî Dibistanê Zanyariya Biyaniyan" kovarek weşandibû. Dî vê kovarê da ser rewşa biyaniyan hin tişt hatine lêkirin. Me xwest ku em bo xwendevanê xwe çend perçan wergerinin kurdi da cîvaka ku tê da dijin binasın.

ÇEND DITIN LI SER DIBIS-NÊ

Jî proja "Xurtkirina pê wendiyan bî ser Sinorêni Çand". Ev proja han li bajare Uppsala: li taxa Gott-

sunda destpêkir û qasi niv salê berdewam kır. Vê proja han wezareta cîvaki jî hêla abori dabû ser milêni xwe û bî riya koma amadekar ya sala zarokêni navnetewi hatibû pê-kanin. Armanca vêna ev bu, ku pêwendi û agahdariya Swêdiyan derheq çand û jiyana biyaniyan xurt bike û danûstandına Swêdiyan û biyaniyên ji netewêni dîn hin pêşva bibe. Bo vê projê, ji xwendegehan, 2 sefêni (sinifêni) 8'an, 2 sefêni 5'an û hin zarok û xort ji, ji malêni zarok û xortan

ku girêdayi belediyê bûn, bejdar bûbûn. Ev proje, ji dersdayina li sinifan, gerin, daberzin, vexwendin revokêni siyasi û biyaniyan, çûyîna tiyatro û tiyatرا dibistanê, şahi, xebata bi hevra, xwarin çê kîrin û ji xebafêni mina van pê khatibû. Dî destpêk û dawîya van şes mehan da her xwendevani li kaxetekek bersiva hin pîrsan da. Qasi ku xuya kîr, xebata berpîrsyarevê projê bi serketi bû.

Jî vê projê jêder ev bû: xwendevanêni Swêdi li hember biyaniyan rabestin û ditinêni xwe yên çewt û bê bingeh ne guhartibûn, lê ew ber bi nermutiyê va dicûn.

Dî vê projê da, beşek hî ser "zordari" yê bû. Dî sefa 8'an da dî dersa lê hûbûna (lêvebûna) cîvaki (SO) da 3 ders derheq "zordari" yê da hatîn dayin. Dî dersa yekemin da, li ser bî darê kotekekê (zorê) torekirina zarakan hate axaftin. Zagona Swêd ya ku lêdana zarakan qedexe dike dî ber çavan ra hate derbaskirin.

Dî dersa dîduyan da ji li ser zîlm û zordestiya ku li dij geleki tê bî-karanin hate peyivandin. Girêdayi vê dersê, filmek li ser Sorikêni Latin Amerika hate numandin. Dî dersa sisîyan da ji Kurdeki ku revokê siyasi bû, hatibû vexwendin. Wi Kurde han, li ser rewşa welatê xwe, jiyana xwe, tade û zîlma ku li gelê Kurd dûbe, axaftin kîr. Jî van dersan armancı ev bû, ku agahdari derheq zordariyêni ji hev cûda bê dayin: zordariya/zîlma çandi, zordariya/çavdêriya siyasi, zordariya bo torekirina zarakan.

Dî projê da tê gotin, ku dersa sisîyan ya ku Kurdeki jê re hatibû vexwendin, çaktırın û heri serketi derbas bûbû. Vê dersê, bala xwendevanan kişandibû û tesirek mezîn li ser wan hîstibû.

Dibistan kanîn bî riya Komelêni biyaniyan, Navenda-Xwendewarriya Sûka Kar (AMU-Center), Komelêni hindekariyê yên bo biyaniyan, yan ji bî riya kargerêni belediyê yên bo biyaniyan, danûstandırıni xwe bî revokêni siyasi û biyaniyên din va xurt bikin. Ev dersa han, bû nimûnek dê çawa mirov bî pêwendiyêni yekser kane meraq û hewesa Swêdiyan bîksine ser pîrs û pêşirtengiyêni biyaniyan, çand, jîyan û toreyêni wan. Ev tişt, jîbo yeki biyani ji divê weha be. Du mirovên ji netewêni têvel qasi

ku çand tore û jiyana hev dînasın,
ewqasî ji kanîn hev bîmasın û bî hev
re bijin.

RIYËN JIBO HATINA SWËD ÇI NE ?

Biyaniyênu ku ji Swëd bar kirine
û yênu ku hatine Swëd 1969-1981

Dî destpêka salênu 1950, da koça
hêza kar kete Swëd. Dî nivê dawi
ya salênu 1960

U destpêka salênu 1970'da ghişt
geşbûna xwe ya heri bîlind. Dî sala
1970 da qasi 73 000 biyani bar ki-
rin Swëd. Dî navbera salênu 1971-
73'an da hejmara kesen ku ji
Swëd bar kiribûn ji yênu ku hati-
bûn Swëd hin pirtir bû.

Dî van salênu dawin da, salê
25 000-40 000 kes bar dikin Swëd
û qasi 20 000 kes ji ji Swëd bar di-
kin.

Welatênu Îskandinawya, dervayi
Îsland, xwedi sûkeke kar in û ev sû-
ka kar, ji tevan ra serbest û vekir-
ye. Hemwelatiyê Danmark, Fin-
land, Norweç û Swëd bê ku destû-
ra kar û ciwar bûnê bigre kane li
van welatan serbest kar bike û bî
cih bibe. Hemwelatiyê ji welatênu
dervayi Îskandinawya ger bixwa-
zin zêdeyi sê mehan li Swëd bîmî-
nim dîvî destûra ciwar bûnê bigrin.
Pir caran ji dîvî ew wize bigrin, bo
ku kanibin têkevin hîndur. Ev ni-
zama han iro roj gihaye gehinek
weha ku bi teybeti du bûrên biy-
aniyênu dervayi Skandinawiya di-
kanin li Swëd bî cih û war bibin:
revokêni siyasi û kesen ku mirova-
tiya wan bi Swëdiyan ra ne, rû-
niştvanê Skandinawi, yan ji hem-
welatiyênu biyani ku ji berê da ma-
fê wi/we yê ciwarbûnê li Swëd he-
ye. Revokêni siyasi û kesen ku bi
riya mirovantiyê dixwazin li Swëd
bi cih û war bibin, sazenda sûka
kar hêza wi/we ya kar nade ber
çavan. Lî ev, ji bo hemwelatiyênu
dervayi Îskandinawiya, ku ji bo se-
demênu kar dixwazin bênu Swëd
derbas nabe.

Derheq serele dana van kesan da,
dagera sûka kar bîryar dide. Lî be-
ri bîryare, ji hêzen sûka kar (rêxist-
tinênu kardar û karkeran wek SAF
û LO) tê pîrsin, ka hewcedariya vi
karê han heye an na. Ger pêwist ne
be, muracat nayê pejirandin (qe-
bulkîrin). Hemwelatiyênu dervayi
Îskandinawiya, carna ji ber hoyen
taybeti, demeki bi sinor dikanin
wek xwendevanen mîvan li Swëd
bixwinin. □

PIRSA HİNBUÑA ZIMANÊ KURDİ

ROHAT

»Zarok sérinê malane û ziman ji kilita dilane«

Me ev herdu metelokên kurdi
gihanîn hev, me nihêri ku hetani
niha li ser pîrsa hinbûna zimanê û
rewşa zarokênu Kurd kêm tişt ha-
tine nivisandin. Bo vê ji me dil kî
ku, em dakevin kûraya vê pîrsê.

Ziman haceteki wusan hêja ye
ku di navbera mirovan da roleke
pir mezîn dîlize. Mirov tenê bî
alikariya ziman dikarin peywendi
û bendênu xwe li gel mirovên din
pêkbinin, pêşa bibim. Em tenê
daxwaz, dert-kul û êş- bîrînênu
xwe bî saya zimanê xwe dikarin
bîghinîn mirovên din. Kesen ku
zimanê dayika xwe baş nîzanibin,
ew nikarin bî tewreki çêtir bîghî-
jin menzîlen xwe. Ew kesana ji
aliki da "ker" û "lal" m. Lî ev
gune, em dikarin bêjin gunênu
hêzen kolonyalist m, tucar gunê
mirovên me ninin.

Iro li hemû cihanê nêzi 3000
ziman hene. Zane û zimananza
(Filolog) dîbêjin ku ev zar-ziman
hemû ji hev cuda ne. Her zimanek
naveki wi heye, gramerekê û tû-
rikeki gotinan ji xwe ra pêkaniye.
Wek zimanê ingilizi, erebi, rusi û
kurdi... Bî ditma filologan ev zi-
man hemû dî nav xwe da, ser çend
koman parevedibin. Hînek ziman,
di nav xwe da zaf nêziki hev in, lî
hînek ji bî rasti zaf ji hev dûr keti-
ne. Wek zimanê elmani û turki. Lî
em dînhêrin kurdi û elmani ji aliyê
gramerê va zaf nêziki hev in û di
nav koma zimanê Hind-Ewrûpa
da van herdu zimanen ci girtine.

Dî demen berê da mirovên li
ser rûyê dînyayê tu zimanek
nîzanibûn. Tenê bî destan

va dîkaribûn hev têbigihênu. Ew di-
griyan, dîqîjîyan û bang hev dikir-
in, lî bî rasti, ev dengkirina wân,
wek iro ewqas ne zelal bû. Ji ber
tirs, birçibûn û ji bo parastina he-
bûna xwe ew Dêviş bûn hînek den-
gan derxin.

Lî sal-wext derbaz bûn, ev miro-
vên pêşin destpêkîrin hêdi-hêdi
bî hevra xebîtin, kar kîrin, vê xe-
bata kollektif zaf tişt hîni mirovan
dikir. Mirov li dora xebatê dicivî-
yan û dihatin aliki. Ev nêziki hev
dibûn, halê hev dînhêrin û dîxwes-
tin tiştan ji hev bipîrsin. Carna tiş-
tine kurt ji ji hevra digotin. Paşê
em dînhêrin ev nêzîkbûna mirovan
hêdi-hêdi him û bîngehênu ziman-
ênu iroyin datanin, lî hemû
ji hev cuda nin bûn û dî wê demê
da navê her zimanek ji tune bû.
Dî vê demê da dora her zom-me-
rekî hînek mirovên ku pîsmamîn
hev in, dicivîyan, li hev xwedi der-
diketin. Bo vê ji, yekitiya zimanen
bi hêsayi pêknedihat.

Dî dema feodalizm hilweşîya û li
şûna wê himênu kapitalizmê hatin
avêtin, dî vê demê da pêştaçûyi-
na zimanen bî lez ber bi yekitiya
zimanen dimeşîya. Devletênu nû di-
hatin avakîrin, pêvîst bû ku ziman-
ekî her dewletekê hebe, zimanê
cihanê dî vê demê da tehreki ne-
tewi stend. Ev pêştaçûyina kapita-
lizmê hebûna hemû, êl-eşiran ji ortê rakir. Hemû bajar-
van, gundi, karker li dora pazarê
(sûk) dicivîyan. Bî rasti pazar bûbû
dayik û çavkaniya zimanen
Ji bo her kes baş hev fîm bike, bî-
kire-bifroşê, yekitiya zimanen ne-

tewi zor pewist bû. Dî dema pêştaçûyina Kapitalizmê da zimanen gul û bejn didan. Wek zimanen netewen Hollanda, Ingiliz, Franse û geleken din.

Dî destpêka sedsaliya 19'an da gelek welatên koloni, niv-koloni û pir welatên bindest ji nirê zordestiyê filtin û rizgar bûn, Hemû gelên bindest ji bo azadi, rizgari û serxwebûna xwe dest bi şer kîrin, Ev gelên bindest ji xewa kûr ya kevnar hisyarbûn û ghiştin azadiya xwe. Wan zimanê dayika xwe ji destpêkê ve peyivin û welatê xwe hin ji pêşta birin. Şikandina nirê zordestiyê li pêşiya van gelên cihanê dergehênu vekirin.

Iro li welatê me, Kurdistanê, nêziki 20 milyon mirov dijin. Dengkirina zimanê kurdi ji gelê me ra hatiye qedexekirin, ve zordestiyê bi sedsalan ajotiye. Kevneperest û nijadperestên Türk, Ereb û Faris çawa li ser gelê me, wusan ji li ser zimanê me zordestiyêne fireh û bêhempa pêkanine. Tenê iro li yekitiya sovyetan, bi taybeti, li Komara Ermenistanê şagirt û xwendakarênen Kurd bi serbesti dikarin di xwendegeh û dibistanan da hini zimanê kurdi bibin û zimanê dayika xwe fêr bibin. Ev yek, serfirazike sosyalizmê ye. Hêzên kolonyalist, kevneperest dijmînê gelên bindestin, em vê yekê baş dizanin.

Iro em dibinin ku li gelek zaninge û Universiteyên welatên biyani, li ser zimanê kurdi pir xebat dibin. Rûmeta zimanê kurdi hejmara rojname, pirtük, kovar û materyaleñen din her roj zêde dibe. Zimanê kurdi zûda bûye zimaneki literatur û politikayê. Dî xebatên politik da pêştaçûyina zuman re û menzileke fireh huldaye. Disa em dibinin ku hemû zaravê (dialekt) kurdi bi lez pêkten. Dî hejmara kesen ku dixwazin zimanê kurdi fêr bibin de roj bi roj zêdebûnek tê xuya kirin.

Zarok cara pêşin li ber destê dayikên xwe mezin dibin. Ew li şire spi di hemêza dayikên xwe da dimêjin û serê xwe wek berxên virni dikin nav bistanen dayikên Ew wusan ji bi vi şiri va, gelek gili û gotinêne xweşik ji devê diya xwe digrin. Dayik, ji salan heta salan zarokênen xwe dipêcê, serê wan, pişta wan miz dide, dişo, kincen wan li wan dike û wan bi çirokênen delalît û şerintir va dike xewa hingore.

Zarok di nav ve guhdariya germin da destpêdikin, hê di-hê di zimanê dayika xwe fêr dibin. Ew, van gotinê dayikên xwe di hisê xwe da berev dikin û tu dînhêri zarok destpêdikin "Nan", "Av", "Inê", "Ba-vo", "Ere", "Na" dibêjin. Çawa ku tê zanin, li piraniya cihanê, di destpêka 6-7 salan da, zarok pêşist e herine dibistanan, bi zimanê dayika xwe va hini xwendinê bibin. Li gelek welatê cihanê, zarokênen dînyayê bi vi tehri xwendina xwe pêşta dibin û dîqedinim. Lî pir mixabîn li welatê Kurdistanê zarok cara pêşin hewce ye zimanê biyaniyan hêzên kolonyalist hin bibin. Zimanê turki, erebi, tarisi ji wan ra serbest e, lê zimanê dayika wan ji wan ra qedexe ye. Ev yek, ji bo zarokênen Kurd zordestike mezin û ji bo kolonyalistan şermeke gran e.

Hinek iro dibêjin ku heta Kurdistan azad nebe, dijwar û çetin e ku mirov zimanê kurdi hin bibe. Bi baweriya min, ev şora ne rast e. Ere, Zelal e ku hêzên kolonyalist nahêlin em di xwendegehan da zimanê xwe hin bibin, lê em dikarin bi serê xwe, an ji bi alikariya hevalê xwe kurdiya xwe pêşta bibin. Dî nav gel da piraniya mirovén me, dê bav kal û pirên me bi kurdi deng dikin û ew di xwendegehan da tu wext mezin nebûne.

Dî nav gelê me da iro gelek çîrok, serhati, beyt, kewl, helbest, kîlam-stran, têderxistinok, mesele û metelokênen kurdi li ser zar zimanen digerin. Zargotina me dewlemend, rengin û jindar ê. Zimanê me her tim zelali û bedewiya xwe parastiye. Zimanê kurdi tucar xwe nespartiye zimaneki biyani û bo vê yekê zimanê kurdi, zimaneki serbixwe ye.

Mirovek dikare zimaneki berebere fêr bibe, yekser rojekê kesnikare zimaneki deng bîke. Wek darek çawa bejn dide û gul vedide em nabinin, ziman ji wusan e. Mirov nikare di rojekê da pêştaçûyina xwe bi çavan bibine. Bo vê ji pêşist e mirov şûn da venekişe, çavê mirov neturse û xwe bide berhemû dijwari û tengasiyan.

Dijmin û hêzên kolonyalist her tim riya hisyarbûna gelê me bend kirine û xitîmandine. Dijminan her tim rûyê rastiyê pêçane û nuxumandine. Ew tucar naxwazin em rastiyê bibinin û naxwazin tirêjîn ro-

nahiyê dirêji me bibin. Hêzên kevneperest, li Kurdistanê, roj bi roj mejyê kesen nezan dişon û wan dixapinim. Ew dîl dikin, dicebirinim ku mirovén me femkor bihelin û çavê wan venebe. Bo vê yekê ew herro planen nû datinun.

Lê dijmin ji her tim nikare bigheje menzila xwe û carna di nivêrê da dimine. Bîlîndbûna hisyari, serwexti û welatparêziya gele me iro bi lez bêjn dide. Ev yeka, hemû planen kolonyalistan dîke avê. Ew dixwazin çanda gele me bîhelinin, bo vê ji, asimilasyon û şovenizmê li seranserê welat pêşta dibin. Birasti ev xebatana, bûne idolojiya dewleten kolonyalist. Lê dijmin her tim sernakeve, zaf caran, gelên bindest zora wan siyaseten nijadperest dibin.

Bi rasti, nezani, ji bo me dijmineki pir mezin e, Ji aliye hinbûnê da belengazi û xizaniki pir pir giran e. Bo vê ji heta ji destê me tê pêşist e, em vê girani û barî ji ser xwe bavejin. Dema ku em tişten nû hin bûn, hewce ye em vana hini zarokênen xwe ji bikin, bira ruhê(gîyan) welatparêziya zarokênen me pêşta here.

Dema ku em dest bi hinbûna zimanê kurdi dikin, hewce ye em xwendin, nivisandun, guhdarkirin û dengkrin, ji hev cuda nekin û bi van her çar faktoran va hewce ye em kurdiya xwe pêşta bibin. Em ji van faktoran yeki nedîn ber çavênen xwe û pişt guhê xwe bavêjin, em nikarin bi komple zimanê kurdi fêr bibin, pêşta bibin.

Ew kesen ku zimanê dayika xwe nizanim, ev kemasike mezin e ji bo wan. Ew kesana nikarin zelal û rast bipeyvin, bifîkirin û bîyareki bigrin. Ev nezanin, me li jorê ji got gunê mirovén me nine, lê ew kesen ku vê kemasîyê têderdixin û gavekê ji bo hinbûnê navêjin, gunê wan ji ewqas ne kêm e. Ev kesena, bi jin (pirek) zar û mirovén dorberê xwe ra bi kurdi deng na-kîn û serê xwe li ser vê pîrsê na-yêşin. Bi rasti, li hemberi hêzên şovenist, nijadperest û kolonyalist pêşist e em tişten bedewtit hini zarokênen xwe bikin, ewana piçûkênen iro, lê mezinê sibê ne.

**ZIMANÊ TE KURDI YE,DIZANIM...
LÊ XWENDIN Û NIVISIN?**

Weki ku tê zanin, piraniya endamên partiyên sosyal - demokrat ji karkeran pêk tê. Pêwendiyêwan bi sendikan ra pir xurt in. Bi dituna me ev cara pêşin e, ku li welateki wek Swêd maldar û partiya sosyal - demokrat û sendika ewqas nêzi hev dibin û dikevin nav hev (korporation - parti - sendika). Çend serokênen sendikayênen karker û memûran, hin xebatêñ hikumeta nû dene ser malen xwe. Yek ji van kesan Lennart Bodstrom e. Lennart Bodstrom serokê sendika TCO (Rêxistina merkezi ya memûran) ye. Beri 1970, di besê "zanyanya dewletê" da li zaningeha Uppsala mamosteyi dikir. Di sala 1970, da bû serokê TCO. Di nav OECD (tevgîrêda na bo hevkarya ekonomik û pêşveçûnê) da serokê besê sendikan bû. Weki din ji endamê dagera sazi ya sendika Ewrûpa, sendika serbixwe ya navnetewi û ya rêxistina hevkarya sendikêñ Iskandinawîya bû. Pişti ku Lennart Bodstrom bû serokê TCO, lihevne zikbûnek hin xurtir di navbera TCO û LO (konfederasyona karkeren Swêdê) da pêkhat. U niha ji di hikumeta Palme da wezirê derva ye. Pişti ku sosyal - demokratan di kongra xwe da derheq "Fonêñ karkeran" da buryar stend; TCO ji kongra xwe kir, lê derheq "Fonêñ karkeran" da ne gya tu cih. Belam Lennart Bodstrom bi xwe aligirê "Fonêñ karkeran" e u van ditinêñ xwe çend caran bi nya rojnaman da xuyakunn. LO ji "Fonêñ karkeran" dixwaze.

Em niha ji vegerin ser bernama hikumetê ya ku Palme 8. ê Cotmehê li mechîx xwendibû.

- Perê Swêd ji sedi şanzdeh (%16) ji rûmet dikeve
- Bo demeki destmiza karkeran û buhayê tiştan divê wek xwe bimine
- Maaşê kalan divê rûmeta xwe wînda neke
- Ji bona xortan karêñ nû divê bêtin ditin
- Humber gemyêñ binavê tedbir bêtin stendin
- Diji narkotika (esrar, heroin û hwd) rawestin
- Mesandina siyaseteke bêali

Olof Palme,
Serokwezirê nu
û serokê Partiya Sosyal demokrat

8- Iskandinawyekê bê çekêñ atomi
9- Li hev nêzkirina welatêñ Iskandinavya

10- Bêtrin xebat bi dewletêñ Ewrûpa re, bo ku rê li tengasiyêñ abori û zêdebûna hejmara kesen betal bê te girtin
11- Li dinya sisyan (welatêñ paşde mayi) hin gelén ku ji bo rîzgariya xwe tekoşinê didim hene. Em aligirê gelén ku dij zordesiya derva û hundir in.

12- Divê em siyaseteke hin dest vekuritir li hember derekeyêñ siyasi û mîhaçrîn bîyani bidominin. Divê beri rojekê nijadperesti û çavsoniya ku Swêd li bîyaniyan dîkin, bê te seknandin.

13- Rewşa ekonomik hum li Swêd û hum ji li derveyê Swêd di nav buhaneke mezin da ye. Ji 1975' an û vir da 160 000 karker ji kar hatine avêtin.

Deynê derva her ku diçê zêde dibe. Beri 5 - 6 salan sermiyanê razandi yê produktiv bû, iro, 1/3 a wi kêm bûye. Ev pêşirtengiyêñ han xwe wusan râber didin ku : her ku hilberin kêm dibe, betali zêde dibe û sermiyanê produktiv yê ku tê razandin ber bi ketinê ve diçê.

HIKUMETA NU Û BERNAMA WÊ

Sosyal demokratan bi serê xwe hikumetê damezrand. Serokwezirê nu, Olof Palme, navêñ weziran û programa hikumetê pêşkêş kir. Kronê Swêd % 16' ê rûmeta xwe wînda kir. Malen ku ji derive têñ kurin buhatur bûn.

Di hilbijartînê 19. ê ilonê de, bi piraniyek mezin, partiyên "baskê cep" SAP (Partiya Sosyal Demokrat) û VPK (Partiya Komunist) bi ser ketin. Ji sedi 89. ê kesen ku mafê wan yê dengdanê hebûn, reya xwe bi bi kar anin. Partiya Sosyal - Demokrat ji her sê partiyêñ ku li "baskê rast" in MSP (Partiya Konservativ), CP (Partiya Merkezi) û FP (Partiya Liberal) bêtir rey dan hev. Partiyên ku di vê hilbijartînê da pîr pêş va çûn SAP û MSP bûn. Di vê hilbijartînê de derba mezin FP xwar û li gor hilbijartînê 1979' an, di ser % 40 re reyêñ xwe wînda kir. VPK, li gor hilbijartînê 1979' an wek xwe ma..

KİJAN PARTİ ÇIQAS REY GIHT ?

Navê partiyê	Ji sedi çend rey	Hejmara Parlamentaran
MSP	% 23,6	86
CP	% 15,5	56
FP	% 5,9	21
SAP	% 45,9	166
VPK	% 5,6	20
		186

Dermanê Nexweşinê

1- Sedemê ku kron %16 jî rûmet hate xistin ev bû; ku şirketêñ Swêd hum li sîka derva û hum ji li ya hundir bikarbin berberiyeye xurt bikin. Ev bi xwe ra zêde razandina sermiyan dine. Şirket dê bi hêsayî bikarbin malen xwe bifroşin derva. Weki din ji rê dide pêwîstriya hilberineke zêde û hewcedariya hêza kar (kedê), ji rûmet xistina buhayê kronê him tiştîn kurinê buha dike û him ji destmiza karkeran kêm dike. Ji ber vê yekê hêza karkeran ya kîrinê dixine. Tesireke wê ya din ji ev e ; ku tiştîn ji derva têñ kurin buha dibin û yêñ ji derva ra têñ firotin erzan dibin û bi vi awayi perekî mezin dikeve hundurê Swêdê û bütçâ dewletê dewlementur dibe. Bi gotineke din firotina derva zêde dibe û kirina hundur kêm dibe.

2- Bi pêkanina "Fonêñ karkeran" dê karker li karxanan xwedi gotin bin û kara çedibe dê bi awaki dadimendi bê parvekurin û bikaranin. Weki ku tê za-

nin, piçînî dixwaze ku hêzîn sîka kar (sermiyandar û karker) bi hev ra "Fonêñ karkeran" têxîn jîyanê.

3- Divê alikari ji şirketêñ piçûk û yêñ navin ra bê kîrin.

4- Kikumetê programek ji bona "Norrbotten" (li Bakûrê Swêd navê herêmekê ye) çêkîriye û dixwaze cîhêñ kar li wêder veke. Norrbotten yek ji navçeyêñ Swêdê ku di betaliyê de seri dîksine ye. Hikumeta nû dê hin bîryatîn hikumeta kevn betal bike weki :

1- Betalkiruna bîryara "karensdagar" (dema menî nexweş bikeve, perê nexweşîya 3 rojan nayê dayin. Sosyal - demokrat dixwazîn mina berê bîhêlin, ango rojek be).

2- Perê betaliyê zêde dike.

3- Hikumet dê alikariya belediyan bike ku belediye karbin imkanan ji zarakan ra çêbikin. Wek vekiruna zarokxanan.

4- Avakiruna xanîyan dê zêde bibe.

5- Bo kultureki serbest û vekiri pêşkeve, dê xebat bê kîrin.

Di programa hikumetê da tê gotin ku ; di welateki demokratik da divê hêzîn ji hev cuda hebin û berberiya hev bikin lê pêwîst e ku ew li ser hin bungehêñ giştî bi hev ra dest bidin hev û ji van tengasiyêñ ku li jor hatin gotin derkevin.

Lars Werner
Serokê Partiya Komunist

NAMÊN XWENDEVANAN

Ji Kovara Berbang ra

Hejmara yekemina kovara Berbangê kete destêmîn. Dilxwesiyyû şadi kêt û şahi xiste malamin. Bawer bikin, ez bî peyvan nikarim bidim xuya kîrin. Ku çiqas pê kêfxwes û dilges bûme.

Min hema li ber xwe dani û bî dilbijokiye ki mezin ez bî xwendîna wê bili bûm. Baldari mi ducar û sêcar kir, takû mi ramanên wê baş naskir. Paşê mi hilda maçi kir û li ser sere xwe dani.

Berbang wek navê xwe li ser serê min bû sipide û tav, çırıcı, ruhni veda, mij û taritiya ku ji salanveye min di nav xweda xistibûne bê hêvityeki reş ji ser min bela kir, min xiste ronahiyê û şadman kir. Baweriya min bî pêşvebirina çand û wêja Kurd xurt kir û hêvityeki mezin da min, ku wê Berbang wek pêşve birina çand û wêja Kurd, wê di navbera komel û rêzanayê Kurdistanê da pêwendiyû têkiliyan ji geş bike. Û di pêşerojên nêzik da wê wan ber bi hevkari û yekityîye bibe.

Ji bo pêkanîna van armancêngiring ji Berbangê ra jîneki domdar û ji Federasyona Berbangê ra serkeftin û serfirazi dixwazim.

Û bi hêvi ji Berbangê daxwaz dikim ku di her hejmarêñ xweda bi qasê rûpeleki du rûpelan cî bide pirsgirêkîn jînêñ Kurd.

Bi daxwaza xebat ji bo welat silav û sipasîn xwe pêşkêş dikim.

Xuška we
DIYA CIWAN

Têbini:

Eger hûn vê nama min bî tevi rista mina li jêr di Berbangê da bî weşînîn hûnê min bextiyar bikin. Pir sipas!

Hevalêñ Delal,

Berbang, gîhişte me. Çawa ku em bî xebata we bî hevra şâ dibin, em bî rojnama we ji ewqas şâ bûn. Di van rojêñ çetin û bî zehmet da hewcaye em dengê xelqê xwe hin ji bilind bîdin bîhistin. Kar û bareñ li ser milê me û we ji berê hin ji girantir bû.

Em bawer dikin ku, hûn ê bî va rojnamê xebatêñ xwe tevayı hin ji bîşidînin. Bî derxistîna BERBANG'ê we gavek din pêşta avêt. Em we piroz dikin.

Têkoşin û xebata we da serketin dixwazin. Silavêñ dosti û biratîyê.

KOMKAR

Hevalêñ ezîz û delal,

Min name û kovara we standin. Gelek spas, hûn berxudar bin, Name û kovara we gelekî ez şâ kirim, ez kêfxwes bûm. Nivîsarêñ ku di "Berbangêda" gelek bi min xweş hatin, bernama we ji baše, ew ji bi min xweş tê, her ci pirsên we dane ber xwe, di bernama xweda nivisiye, gişk bi min xweş tê, ûsan ji bîryarê we derheqa çapkirina Kurdêñ Sovetêda gelek başin û pêvistin. Ez bi dil û can xwesteka we qebûl dikim, dem - dema ezê nivîsarêñ xwe ji wera bishînim. Nivîsarêñ min dê bêne nivîsandinê derheqa edebyet, folklor, zimanê kurdîda bêne şandinê, bi ramana min li pêşiyê baş dibe ez ji kovara wera berî pêşin nivîsarêñ derheqa kurdnasîya Rûsistanê û Sovetîstanêda bişînim, hûn di kovara xweda bidne çapkirinê. Nivîsarêñ min yên ûsa weke sed û pencî belgin, hûn dikarin wan berebere li dû hev her nivîsareke di hejmarêñ kovara xweda çap bikin û paşê wan bikin kitêb yan ji pertok û navê wê binivîsin : Diroka kurdnasîya Rûsistanê û Sovetîstanê. Nîvê wan nivîsarêñ min bi zimanê rûsî û bi kurmancî li rojnama "Riya tezeda" û kovarêñ rûsîda bi zûva çap bûne. Eger li cem we merivêñ alifbaya rûsî - kurdî dizanîn û dikarin wan nivîsarêñ min wergerinin ser latîniya kurdî niha, bi kerema xwe ji minra binivîse, ez wan bişînim yan na ?

De bi xatra we, li axiriyê ez ji we gişkanra dixwezim silameti, cansaxiyê, serbestiyê û pêşketinê.

Soran dibejin : "Her bijit bo Kurd û Kurdistan"

QANATÊ KURDO

Xort û Hevalêñ hêja,

Spas, bî hezaran spas ji bo şîyandîna Berbang ê... Û bî milyonan spas ji bo xebata weya çapkirin a Berbang ê. Va ye nêzi saleki ye ko min hesreta xwendîna kovarêñ we kişandi ye. Bî xwendîna pelêñ Berbang ê, dilê min ê şewiti disa bû ye fireh û şâ. Hema Yezdan kê maniya we ne de.

Brakêñ hêja û delal, va ye di

nav vê reşbelekê ve, ez ji were çekek pêşkêşî Berbang ê dikim; ne tişteki hêja û bî qiyametê hemberiya kovara me ye. Lî, wek em dibêjin "Dil heye, lê taqet tune" ko çekek bî hezaran ji were bishînim.

Çav û rûyêñ we maç dikim serfirazi û serbilindîya we dixwazim.

M. Remzi Bûcak

Jî Redaksiyona Berbangê re,

Dî vê derê de ez ê pesnê Berbangê nedim, ne hewcye ku hi-na ez bêjim "pê şveçûnek gelek mezine" an "gavek gringe hatiye avêtin û.w.d.". Lewra waye xuya ye û li ber çava ye ku derketina Kovarek weha tişteki gelek baše.

Tenê ez ê kêmâniyên Kovarê raxim ber çavan, lewra ji ali her xwendevan an ji kesan ve kêmâniyên wê neyên gotin û rexne lê neyê girtin. wê gavê dibe ku Kovar bi wan kêmâniyên xwe her berdewam be. Jî ber vê yekê dîvê hûn bangekê bidim ku kêmâniya Kovarê ji çiye, an ji kijan aliye, ku ji ali xwendevanê Kovarê ve bê te tesbitkirin.

Kêmâniyên ku min ditiye:

1- Jî ali tekniki va bûmin her ku diçe şünde dîkeve. Lewra hejmara 1. û 2. ji ya 3. çêtir bû. Dî hejmara 3. de gelek şashi yêñ daktilo hebûn, pîrani ji dî nivisa M. Yılmaz de.

2- Dîvê Ferhengokek biçûk di Kovarê de hebe. Lewra hînek nîviskar hene ku dî nivisêñ xwede hin peyvikêñ nûbi kar tinin an ji ev peyvikana yêñ devokê wan e. Jî ber vê yekê dîvê hûn di Kovarê de ci bidim Ferhengokekê.

3- Hin nivis pir dîrêjin, ji ber wê dibe ku xwendîna wan, hin xwendevanan aciz bîke. Dîvê nivisê dîrêjtirin 2 rûpelêñ Kovarê derbas neke.

4- Nivis ji hev têñ qetandin, her weki dî hejmara sisêyan de, gelek nivis ji hev hatine qetandin, Nivisa M. Baksi, Cegerxwin, M. Yılmaz, nivisêñ ku li ser Hilbijartînêñ Swêdê. Bi rasti, dibe ku we ji bo xweş xuya kirina Kovarê wer kiribe, lê bi min pîre xwendevanan xwe şasdikin, lewra bi awaki wer ji hev qetyaye ku mirov nizane kijan nivis dewama kijanê ye. Pêşniyariya min nivis ji

nev neyê qetandin çêtire.

5- Xaçerêz a hejmara dudojan çewt hatibû nivisandin, Ü xetek xaçerêzê ji nehatibû reşkirin. Dî hejmara sisêyan de ji bersiva xaçerêza hejmara dudojan derne-

ketibû.

Qapaxa hejmar sisê gelek xweş derketiye.

M. LEWENDI

Biraêñ delal, heval û hevkarêñ "Berbang"-ê,

Hejmara kovara we ya pêşin kete destê min,zor sipas. Ez bi dil û can we piroz dikim. Bira karê weyi di warê Kurdeyatiêda bigîhije wê bingehê, ku cot vêrgulê (" ") "Berbang"-ê vebin û bibine berbanga Kurdistanê aza, yekbûyi, sosialist.

Bi rasti kovara we delale û ez bawerim wê delaltir bibe. Herweka, destpêka her xebatekêda şashi çê dibin, lê disa ji kovara we, wek destpêk, mirov dikare bêje, ku bê şasiye. We riya rast bijartiye, eva komponenteke (dereceke)giringe.

Ser mesela Yilmaz Güney min gelek cara bîhîstîye. Li yekiti Soviêt sala 1978 - a, li bajarê Moskow, çapxana "Progres" pirtûka Y. Güney çap kiriye bê sernîvisara "Mirovên, ku ji jiyanê bê par mane". Pirtuk bi zimanê rûsiye, 363rûpêle û 50.000 lib derketiye. Ew ji pirtûka tîrkiyê bi navê "Y. Güney – BOYNU BÜKÜK ÖLDÜLER" hatîye wergerandin, ku sala 1971- e Enqerêda derketiye.

Biraêñ delal, min bona kovara we 2 gotar (bend, miqale) şandin. Ezê zûtirekê ji wera pirtûkên Kurdi, rojnamên "R. teze" û gotareke dinê ji bi wênavâ rê bikim bi navê "Artistên Soviêtistanêyê Kurd".

Kerema xwe bersiva min lez rê bikin û daxazên xwe yeko-yeko minre bidine eyankirin (azureikirin, zelalkirin). Eger gotin, pîrsêñ we hebin, min re bêjin, ezê bi dileki baristan bersivê bidim.

Bir û bawariêñ min ser kovara we pir basın, û eger hûnê qebûl bikin, ezê 2 pêşdanina bikin : 1. Baştır dibe her hejmareke xweda binivîsin : "Xwendevanêñ hêja, hejmara kovarameye dinêda hûnê ev tîstana bixwînin". 2. Sê meha, an 6 meha carekê bidin nişankîrin gotareke kovara weye here baş û xelateke biçûk xudanê bendêra kivş bikin. Hûn dikarin vê hêlêda, vi karida fîrsendeke helanda-yinê bo helan dayina rojnemeyvan, nûşegihan û bendnîvîsa pêk bînin. Soz mesele, (ji bo nimûnê) belki benda hevaledê we xweşitir be, lê xelatê bidine rojnemeyvarekî din, ji bo ruhdarkirin û firnaqîrinê. Bi vi awahî xwendevan û ałigirê weyê pir bin.

We bin hîç weneki ne nivisiye, ku ki-kiye, bili yeki. Eger mecalen we hebin ew hejmaren, ku hûn ji me re rê dikin, piçeki zêde bikin.

Bi ya min, ji bo nivisara nama pêşin, haqas bese. Serfirazî u pêşketina we daxaza dilê mine.

Biraê we – TÎMÛRÊ XELÎL

Niştimanım

Ev bûn hezar sal ku jana zirav,
Wê jana kambax kirê t û bê bav,
Bi dilekî reş sînga te hingavt,
Ji te perritand wê cerg û hinav.

Tu bû pelîse di destê n qirêj,
Büyî çar kerî parve bû ji mêtj.
Ji ber ku pîsan liwana te girt,
Heya bi îro hişyar nebûn hêj.

Tu bûye zergûn ji ber hejarî,
Her roj li ser te stem dibarî,
Axa te ya çak tev zîv û zêr e,
Kurd mane bê taw ji ber zîvarî.

Tu wek çîvika kefî devê mar,
Kesê n di nav te dîkin zarezar,
Cîhan dibîne vê rewşa dilsoj,
Ji bo te nabit kesek bendewar.

Hinek kurrê n te ji dilekî pak,
Dikin ji xurtan pirr hêviyê n çak,
Ew bawer dîkin kî bi destê n wan,
Rojekê bigehê n sibeke ronak.

Lê heyf tê n xapîn xortê n xwendevan,
Naxwazin bo te bê borin di can,
Bi raman ketin nav destê n xelkê,
Holê nikarin azakin Kurdan.

Divê n rêya xwe ji xelkê hînbin,
Li ser rêya wan bi nav û şîn bin,
Di ber siya wan bê tirs bimeşin,
Bê west û mirin xudan zemîn bin.

Ev celeb mirov gelek bê kêr in,
Yekcarî qelsok her çav li jêr in,
Nikarin tucar ew bibin piştîmîr,
Wek rovî wan çav li destê şêr in.

Şêr ci dikare? ku tu nebî şêr,
Zikê xwey birçî duqat nekî têr,
Tenê şêr karin kesê n qels bixwun,
Dirrevin li pê ş mîrxasê n camêr.

Niza'm ci gavê vê felsefa han,
Têxin serê n xwe xortê n me Kurdan?
Nebin pelîse di destê n xurtan,
Di nav te bibin bi rûmet û şan.

Ez her sond dixwim bi zinarê n te,
Tucar xwe nedim rex neyarê n te,
Heya ku xweşbim serbilind bijîm,
Piştîmîrî bikim bo zîvarê n te.

Bijî her bijî niştimanê min,
Ji bo te gorî mal û canê min,
Wê bibin pandî ji bo axa te,
Piştî dimirim sê lawanê min.

OSMAN SEBRİ

Dilopek Ro

Welatê mîn hebû, sor
Welatê mîn hebû, zer
Welatê mîn hebû, şîn
Welatê mîn hebû, dilopek ro

Welatê mîn hebû
Fîrad û Dîjle bû navê n bûka
Bî hemû xortaniya keça çarde sali
Bî hemû naz
Bî hemû xweşî
Bî hemû işweyê n xwe
Giran giran
Xwe berdiðan
-Şermok û pepûk bûn wek her/
keçek çarde sali
Bî şîn man wusa
Stûxar man

Welatê mîn hebû
Navê wi Soran
Navê wi Botan
Navê wi Herran bû

Suphan bû, seri li ezmanan
Volqan bû
Agiri bû, ala mîraniyê
-Axx axx tu!.. nezani
Axx axx tu!.. bêkesi
Axx axx tu!.. Pûşti-

Çavê n wi hebûn
Çavê n wi hebûn ji Gilala
Jî Sernandeç
Çavê n wi hebûn ji Dêrsim

Welatê mîn hebû
Çend xwedê
Çend pê xember
Çend şêr
Derbaz bibûn ji ber nigê n wi

Munzur bû
-Beri ku reş bigri
Beri ku sor bigri
Beri ku xwin bigri-

Duguriya Munzur
Duguriya şêrê şêran
Ma hemû xwedê
Ma hemû pê xember
Ma hemû şêr
Yekbiyana
Dîkaribûn rawestandına
Seri hêjandina wi !

Welatê mîn hebû ji hezar salan
Ho hûn, xwedayê n tazi
Pê xemberê n jar
Ho hûn, şêrê n derewin
Welatê mîn hebû, dilopek ro
Welatê mîn hebû, çırûşkek agir
Welatê mîn hebû, "kulmek evin"
Ü em ji hebûn.

M. FERZEND BARAN

DOZA XWESERİ

Miletim rabe binêre iro çaxê xweseri
Kes ji te pê ve nemaye dil, jar û bê seri

Ma ne şerm e em tenê mane bin destê neyar
Ta bî kengê wer bîminin ew şivan em keri

Tarixê cihan bixwinim da bîzanin çend nejad
Şeş sed û heşte duxinin tev bî zarê maderi

Bê ziman û bê guman in lew ku iro bendene
Ger bî zarê xwe nexwinin nayê gotin perweri

Jêr û jor erdê welat parve kîrine çar keri
Ê ku derbaz be bî kuştin wek nizama Hitleri

HESEN ŞİYAR

Hêvi

Hêvi dikim
hêvidar im
wê bê bîhar
bihara rengin
wê berf bîhele, ji serê çiyan
wê bîhelîn werne nivi
çiya wê belek belek bin
çiya belek
ax niveşin
şinayı nû, nû zildayı
tovê kulilkû rîhanan
vebûne, zil avê tine
li ser axê, ax a soring
xwe pîk kîrine, wek stûn
ji bo bejn bavêjin
xwe biginîn
jiyanek xweş biborînîn
bi tê koşeri, ber bîharê

Te Dîremim

Roj bist û çar seet dîremim
te dîremim,
    bî gavan, bî deman
û bî dilek dilovan,
        û bî kovan
lê nagîhîjim,
çî bîkum,
    ji te dûr im
hin bî rasti dûrketi me
dûr xisti me.....

Behar?

Disa destpê kir
Ewrêñ reş,
brûskû baran
ba û bahoz,
bû gurrin, bû şırqin
şırqe şırqa brûskan
vedidin
esman tinin xwar
bê tirs û bî wêrin
wek firtone, wek talaz
tew nanêre
ne li ber xwe, ne li dora xwe,
û derdeki reş, reşi reşolanki
ji şevê ji restir
kete dilê min, kete nava min
ez ne ku dîtîsim, ne ku dîxofim
lê çi bîkum,
zanîm, wê disa tjebîn
çal û kortik, co û cobar
û wê çem rabin, wê av rabe
û lehi, lehi
ê de qey hûn zanîn
rabûna lehiyê, bî çi awayi
paqqî dike,
her tiştî,
her deri,
ne kertal dîhêle, ne situri
ne diri û ne çavbeloq.

M. LEWENDI

Jî redaksiyona BERBANGra

Hevalên giranbihâ;

Em bî navê Navendiya Çanda
Kurdistanê, vê xebata we ya çandi,
hûneri û şoreşgeri, dî rîya
avakîrin û tekûzkirina warê pêş
vebirîna çand û hûnermendiya
Kurdi da, em wê, bî dilek germ
piroz dîkin.

Hevalên delal;

Her weki ku, her welatperwe-
rek Kurd bê şik dizanê çand û
hemu hebûna me yê hûneri dî nav
wareki qedexe û xirakirindaye. U
disa ku em dizanin jî bo bışkavti-
na van pırsgrîka û jî bo pêşvebi-
rina çand û sineta Kurdi, dîvî xe-
bat jî nav çarçova rîzana maf ko-
mikiya çewt bê derxîstîn û xeba-
ta çand û hûneri dî wareki zanya-
ri û demokratida dîvî bê avakî-
rin. Jî ber vê yekê em jî xebata
weyê birûmetra serfirazi û ser-
kevtin dixwazîn. Lî belê em yek
tiştek bî zelal û roni dîbinin, ku
hêmu çand û sinetmendiya me dî
dawiya qrnê bistada bêlibaketin
rast û rast bî hê sudiki dijwarva
dibe dev û bêna azadi û serxwe-
buna Kurdistanê û jî vi tişterâ
xizmetê dike.

Çand û hûner, çav vekirîna
gündi û karkerin Kurdistanê da
baweri û ramanen hoyen serx-
webûna Kurdistanê bî rengek şo-
reşgerîva peyda dike. Em bawer-
în xebata we ji germkîrîna vi wa-
rê peydakîrîna bingehênen şerê de-
mokrati û netewayî da rolek gi-
ran biha wê bide nişandan û wê
bileyeze.

Jî nihava Navendiya Çanda
Kurdistanê jî bo Berbang'ek xurt
û delal, jî xebata we ra serkeytayî
bênek dîrêj û bangek bîlind dix-
waze.

Bî silavê şoreşgeri.

NAVENDİYA ÇANDA KUR
DISTANË -HOLLANDA

Kurtenivîsarek Li Ser Dîroka Zimanê Kurdi Yê Nivîsandî

'Delê: Jale(1) Bo wa talît ?

Delê: Le ber biramirdin.

Gulit bo wa cuwan e ?

Delê: Le ber dost û dujmin.'

(ji gotinêñ bav û kalan)

RESO ZÎLAN

Gelê Kurd yek ji gelêñ herî kevnar yêñ Rojhelata Navin e. Ew xwedî serpêhatî û dîrokeke kevn e. Dîroka wî bi rabûn û serhilandinêñ xwînîn ve hatiye nivîsandin û nigar kirin. Welatê wî gelek caran ji dijminêñ çavşor yêñ xwîn-rêj re bûye qâda şerî. Dewlemendiyêñ wî yêñ curbecur û pîrteşlît bi awakî çavbirçî hatine talan kirin. Afirandinêñ wî yêñ bajarvaniyê hatine wêran û kavil kirin. Her teşlît hebûnêñ wî yêñ netewî hatine dizin, winda û tarûmar kirin.

Lê belê, gel hinde xwînrêjî û wêranemali jî, heta bi niha, hiç hêzekê nikaribûye reh û riçen vî gelî biqelînin. Navê wî ji rûpelêñ dîrokê bibin û zimanê wî bi temamî bipişêvin û bidin winda kirin. Herçendî hovîtiyêñ dijminêñ vegirker negîhiştibin armancêñ xwe jî, lê dîsan jî wan birînêñ kûr û bêderman di laşê gelê Kurd de vekirin û hîştin. Teví vê jî, gelê Kurd dikarîbû li ber xwe bide û li hember hovîtiyêñ têvel xwe bi-parêze. Wek netewekê li ser lingan bimîne. Bê guman, ew iro jî, hemû mercêñ netewebûnê pêk tîne û wek netewêñ cîranêñ xwe yêñ Tirk, Ereb, Fars û hwd., ew jî hebûna xwe wek netewekê didomîne.

Wek me li jore jî kurt kir û got, herçiqşî boblatêñ mezin yêñ ku hatine serê gelê Kurd rehêñ wî neqelandibin jî, birînêñ kûr di laşê wî de hûstine. Yek ji van birînan jî, ku babeta vê kurtelê kolîna me ye, dîroka nivîsandina zimanê kurdi ye. Ano dîroka zimanê kurdi yê nivîsandî. Ne hewce ye em bêjin, ku her kesê ku ji dîroka gelê xwe yê Kurd piçekî agehdar e û li ser dîroka wî tiştin xwendîye, pir bas

dizane, ku ev yek ji babetêñ herî tarî û nelêkolayî yêñ dîroka gelê Kurd e. Ev babeta ha, dabaşike pir dijwar û çetin e, ku di nivîsareke holê de ronahikirina wê ne gengaz e. Ji ber vê yekê, em bi misogerî dikarin, ku ev nivîsara me jî dê nikaribe me bigihîne mebes-tê. Teqez em bawer in, ku ev karêkî pir gîran û zor e. Jê re demeke pir dûr û dirêj, herweha keys û mecalêñ bêsinor pêdivî ne. Wek xuya ye, nîrêñ ku em iro tê de dijîn, ji bo pêrabûneke holê bi yekcarf dest nadin.

Da ku mirov bikaribe bi vî karî ve rabe, ne bes ev lê pir karêñ din yêñ bi vî celebi jî, divê nîrêñ kole-darî û zorbaziyê ji nav rabin. Divê keys û mecal bêñ dayîn, da ku de-vêñ xeziñe û definêñ hebûnêñ netewî yêñ gelê Kurd heta bi dawîn bêñ vekirin. Qeyd û bendêñ ku bi sedsalan zimanê vî gelî giredane û pê tiştêñ kurdi û kurdewariyê jî qedexe kirine, divê bêñ şikandin û qetandin. Bi kurtebirî, divê gelê Kurd ji bin nîrêñ bindestiyê rizgar bibe û dewleta xwe ya serbixwe, azad û ya hejar û belengazêñ we-lêt ava bike, da ku mercêñ bi ser-bestî û azadî lêkolîna tiştêñ kurdewariyê jî biafirin. Ji xwe, di bin nîrêñ bindestî û zordariyê de biserxistina lêhûrbûn û lêkolînêñ rast û durist ne gengaz e. Ev tiş-tekî eşkere û li ber çavan e. Ji lew re jî, em bi xwe di vê kurtelê kolîna xwe de ne xwedî fidîa ne, ku em ê babeta nivîsara xwe bi temamî ji hev derbixin û ronahî bikin. Lê bi a me armanca vê nivîsare ji babeteke holê dijwar û tarî re, ji ronahikirin û jihev-derxistinê bêtir, hewildan û pêñ-

gaveke destpêkî ye. Me, dijwarî û çetinahiyêñ ku hene, dan ber çav-êñ xwe û ji lew re jî, me bi hê-vîke welê misoger nedâ re.

Berî her tişti, divê bête gotin, ku ji welêt dûrbûna me, di dest me de tunebûna çavkaniyêñ mi-şê û zehf, herweha mercêñ jojn yêñ ku me jê kad kirin, astengêñ herî mezin yêñ li pêşîya me pêk tîmin. Di gel hindê jî, divê em bê-jin, ku ji karekî holê re zanistibûn û rastbînûn divê. ano, divê em xwe sedî sed nexin bin bandor û tesîra hisêñ netewî û nebin dilen wê. Divê em a rastî û za-nistî ci be, wê bêjin û binivîsin. Pozbilindiya netewî û karê lêko-lîn û lêhûrbûnêñ zanistî qet li hevdu nayêñ û bi hev re bi rêk nakevin...

Pirsa me ya sereke ev e: Gelo Kurdan cara pêşîn kênga dest bi nivîsandina zimanê xwe kirine? Bi a me, da ku em bikaribin bersiva vê pirse rast û durist bidin, divê em dîroka zimanê kurdi qenc bizanibin. Lê mixa bin, ku babeta dîroka zimanê kurdi ne pêrabûna vê nivîsare ye. Ji lew re em ê li ser vê pirsgirêkî bi dûr dirêjahî ranewestin. Heye ku ew bibe babeta nivîsareke me ye din. Lê belê, hewce ye ku em li ser vê dabaşê çend hevokêñ kurt bi rêz bikin.

Zimanê kurdi, zimanekî îndo-ewrûpi yê û ji zimanêñ iranî tê-te hejmartin. Ew zimanekî baku-ra rojhelatê (zimanêñ iranî ye. Lê maka hemû zimanêñ iranî jî, zimanê Avesta ye, ku ew jî xwiş-ka zimanê sanskrit e. Bê guman, zimanê arî jî zimanê herî kevn yê gelên arî bû.

Lê, bi wext re, mercêñ civakî, aborî, siyasî û leşkerî bûn sebe-bêñ ku her êl û eşireke iranî bi alikî ve koç bikin. Ji hevdu belav bibin û ji xwe re war û wargehêñ xweser û bêrdar bibînin. Bi gelên binecîhêñ wan war û wargehan re ser bikin, zora wan bibin û wan têxin bin destêñ xwe. Ji xwe re dewletine serbixwe ava bikin, dar û dezgehêñ wan pêk bînin û jîna xwe bidominin. Lê belê, mercêñ jînê yêñ têvel û mercêñ civakî, aborî û erdnîgarî jî zimanêñ wan hêdî hêdî ji hev bi dûr xistin. Ew pêşde birin û dewlementir kirin. Ji zimanêñ gelên din hin peyvîn nû wergirtin û hin peyvîn zimanê

xwe ji winda kirin. Welê ku heta gîhiştin roja îro. Da ku em ji pêşketina zimanê kurdî piçekî serwext bin, em dixwazin bi tenê van herdu nimûnê n jêrîn berpêş bikin:

A- Îro di zimanê kurdî de hin peyv û pirtik hene, ku di zimanê din yêñ iranî de nemane yan ji tune. Di şuna wan de hin peyvêñ nû ketine wan zimanân.

Wek peyva -tijî.

Pêlava min tijî av bû.

Wek- daçeka -di gel-

Ez di gel wî çûm bajêr.

Herweha: pirtikêñ neyînî yêñ wek -cu (çi) û -tu.

Min çu(çi) pare nîne.

Wî tu sêv nexwarin.

B- Gava em van çend peyvêñ jêrîn yêñ zimanê kurdî bi yêñ zimanê Avesta re didin ber hev, em pêşketin û guhartinêñ ku di zimanê me de bûne, xweş dibînin.

Bi kurdî

ronahî.....	raoxsna
pire.....	peretu
agir/ar,adir.....	atir
masî.....	masya
meh/mang.....	manh
sor/sûr.....	suxra
pez.....	pasu
mêş.....	maxsi
mezin.....	mazant
post/pêst.....	pasta
roj.....	raocah
şev.....	xsapa
pirs.....	paras
dil/zir.....	zered
jor.....	jafra
gewri/geru.....	garah
xwîn.....	vohuni
mist.....	musti
ceger.....	yakar
parsû.....	peresu

Bi avestayî

Di destpêkê de, Ariyên kevn (*Hindoiraniyên berê*) bi yek zimanî dipeyîvîn. Herwisan, ola wan ji yek bû. Lê paşê yêñ ku li aliye Hindistana îro diman, ola xwe ji ya Ariyên din vegetandin û ji xwe re dan ser rêçekte din. Bi dû re, wan li dor 3000 sal berî Zayînî pirtûka xwe ya perest, bi devokê sanskirîfî û di bin navê Veda de, nivîsandin û belav kirin. Lê heçî Ariyên İranî bûn, her Xwedayêñ xwe yêñ berê, wek Sûrya, dihewandin. Sûrya navê Xwedayê rojê ye û navê wî di nivîsarêñ Vedayê de ji derbaz dibe. Ev peyv bi xwe ji navekî arî ye.

Di nivîsarêñ dewleta Mîtônî ku li bakura rojavayê Mezopotamyayê û di sedsala 14 an ya berî Zayînî de xwedî dar û dezgehekê bûn, navêñ 4 Xwedayêñ Ariyân hene. İndra, Nasatya, Mitra û Varûna. Ev her çar nav ji di Vedayê de derbaz dibin. Ji bili van, di nav Xwedayêñ rohaniyê de, Deva'er navekî rûmetdar û Asûra (*bi avestayî Ahûra, ano Xwedê*) wergirtiye. Heçî İndra û Nasatya ne, Xwedayêñ ba û bagerê ne û mîna Dioskurêñ Yûnaniyan in. Van Xwedayan bê tir di nav binecîhêñ (*dimatiyêñ*) ku bi çandinê ve mijûl dibûn de cih girtibûn. Lê koçerên "rêbir" baweriya xwe zêdetir bi Deva'erên şerkar û zordest dianîn û ew dihebandîn. Bi wext re, hin jê kdûrî û xirûcîren xurt û mezin di navbera kesen binecîh û koçer de peyda bûn. Ew ji ji ola Zerdeş re bûn bingehêñ reformê. Bi afirîna ola Zerdeş re piraniya Ariyên İranî ji hê dî hê dî bûn "Zerdeşî".

Zerdeş bi xwe mirovekî belengaz û desteng bû. Wî piraniya jîna xwe di şikeftan de û li serê çiyan derbaz kir. Ew, li gor salixan, bi şivantiyê ve ji mijûl bûye. Lê Zerdeş bi xwe mirovekî tê gihişî û zane bû. Ji bo qencîya mirovan xebitî û xwe da aliye mirovêñ hejar, tenezar û bû hevpâre kul û kovanêñ wan.

Lê, ci mixa bin, ku heta bi iro ji xuya nebûye, ku Zerdeş di kîjan salê de ji dayîk bûye. Her-

çendi berwara jidayîkbûna wî li dor 660 (3) sal berî Zayînî tê te qebûl kirin ji, lê dîsan hin dîrok-nivîs vê berwarê heta bi 3000 sal berî Zayînî ji dibin û bi ser de ji, ji hebûna sê Zerdeş (4) kad dikin. Di dest de belge pir in, ku Zerdeş li erdê Medîyan ji dayîk bûye. Li gor salixêñ hinêñ din ji, ew ji hêla Kermanşahê ye. Her ci be, di warê nijadî de li ser Zerdeş tu pirs û guman tune, ku ew Kurd e û ji Kurdeñ Medîyan e. Ji xwe bûyerêñ dîrokî yêñ berbiçav ji xweş nişan didin, ku "ew ne Faris bûye". (5)

Hîmêñ ola Zerdeş, cara pêşîn, li Medîyayê hatine avêtin û bi dû re di nav hemû İraniyan de belav bûye. Dîrok xweş dide zanîn, ku Farisan bi dû çendi çend salan ola Zerdeş hewandine. Li aňki din ji, xweş eşkere ye, ku Kurdan pir bi xurtî şerê ola Zerdeş kirine û li hember Zerdeş têkoşîne. Sebeb ji ew bû, ku Zerdeş pir bi xurtî şerê jîna koçeriye dîkir û dixwast ku Kurd dev ji jîna koçeriye berdin û binecîh (*dimati*) bibin. Wî dida zanîn, ku ji bo pêşdebirina jîna mirovatiyê û herweha bajarvaniyê, jîna binecîhiyê pêdivî ye.

Dûmahîk heye

(1) *Jale: Navê gulekê ye û bi zanane latînî jê re "Nerium Oleander" dibêjin.*

(2) BLAU, Joyce; *Manuel de Kurde, Dialecte Sorani*, p.13, Paris 1980

(3) Lehman, Edvard, *Die perser*, in: *Lehrbuch der Religionsgeschichte, zweiter Band*, 5. 207 , Tübingen 1925

(4) C.P.B. , Muhtasar Kurdistan Tarihi, cilt1 S. 20 (Beyrut ?)

(5) Oldenberg, Herman, *Die Iranische Religion*, in: *Die Religionen des Orients und die Altgermanische Religion, Die Kultir der Gegenwart, Teil 1, Abteilung 111/1, Zweite vermehrte und verbesserte Auflage*, S. 92, Leipzig-Berlin 1913

Avesta

Heçî Avesta ye, navê pirtuka perest ya ola Zerdeş e. Ji ola Zerdeş bi xwe re Mazdayesna ji dibêjin. Ev peyv ji ji peyvêñ *Mazda* û *Yesna* pêk hatiye. Mazda bi mana - mezin, xurt, bi qudret - e. Yesna ji bi mana - hewandin, hez kirin - e. Ano, yêñ ku Mazda dihewîn û jê re secdê dibin; Mazda-pêrest.

Çiroka Bahram Gor

CIGERXWIN

BEHRAMŞAH pişti mirina bavê xwe bû padışahê (Îran). Û jiber, ko bixwe hêj xort bû, çilek û dizek û kurtêlxwer gelek lê gi-hanehev û berê wî dane: Nêçir û Rav û geşt û gera çolê û xwarin û vexwarinê û bicarek welat û dewlet bi destên wan dizek û çilek û kurtêlxweranve berdan. Û çend sal neçün, ko welatê Îran bicarek kavil û wêran bû û dewlet jihevdé ket û berdîberdan kete nav welêt. Û pirêx xelkên Îranê bi çûlande reviyan û welat vala hiştin..

Lê Seydakî padışah hebû, ko bi biçûkî dersa wî gotibû û gelek miroveki welatperwer û xêrxwazê welêt û dewletê bû û herdem bi padışah re digeriya. Lê fersende ji xwere ne didî, ko jêre bibêjî ev mirovên li hawîr te dijminê gel û welêt û dewletê ne.

Lê rojekê çûbûne Nêçirê û li kavilekî rasthatin û padışah di, ko du kund li ser wî kevne gundi dixwênin û got: Xwezî min zanibûna bê çima ev herdû kund dixwênin û ci dibêjin.

Heme Seydayê zana û bîrewer ev ji xwere fersende dit û got: Eger padışah ferman bidî ez ziman kunda dizanim.

Behram jêre got: Seyda ma kî heye, ko li ber te devê xwejî karibî vekî ?

Heme Seyda bi tore jêre got: Dijminê te korbin û dostên te serbilind bin !

Ev herdû kund yek nêre û yek ji mî. Kundê nêr dibêjî: kunda mî gerden şînê pirtik nermî ez dixxazim ez û tu hev marbikin !

Û padışah got: Belê ezenî, lê wê ci lê vegerand ?

Seyda pêde çû û got: Ezbenî, wêjî got: Belê kundê sermezin û

çavşîn û pirtik nerm, ejî weke te dixwazim, ko em hevdî mar bikin. Lê ditirsim, ko nikaribî di bin barê bavê minde rabî ? Jiber

ko qelenê min gelek girane. Ev çirok bi padışah gelek xweş hat û got: Belê Seyda û wî çigot? Û Seyda pêde çû û got: Ma qelenê bavê te çiye, ko ezê nikaribim dibinde rabim ?

- Belê Seyda belê lê wê ci got? Seydanê zana û bîriwer pêde çû û got: Ezbenî wê got: lê Seyda li vir rawesta û dengê xwe nekir. Ji lewra padışah got: çima nabêjî ?

Lê Seydayê bîrewer got: Eger padışah bextê xwe bidî min ezê bighênim dawî ?

Lê padışah got: Ma kî xwedî dev heye, ko bêjî te mebêjî ? Û Seyda pêde çû û got:

Ezbenî kunda mî got: Qelenê bavê min sed kavilêñ gundan li Îranê bidî bavê min, û Qesir-Şêrîn bidî min, ko biharan ez hêlîna xwe li ser kavilêñ bajêr çêbikim.

Û Seydayê mezin serê xwe xiste ber xwe û hew dengê xwekir, lê çirok weke kevirekî aşa bi ser serê Behramşah de bikevî giran hate xwar. Lê ji Seydayê xwere got: Hêvidikim, ko ta dawî bibêjî !

Û Seydayê cihandide destpêkir ê got: û hew dengê xwe kir. Û carake got: Eger tu bextê xwe nedî min ez hewkarim bibêjim ?

Û padışah disa jêre got: Bextê min ji tere tu ci dibêjî, bibêje !

Û Seyda bi rûkî qermiçî û bi tirs û saw got: Ezbenî kundê nêr got: Dewlet serê Behram-Gor, ta bi salekedî ezê hezar kavilêñ gun dêñ Îranê bidim bavê te. Û (Qesir-Şêrîn) dinav lingê hespê mindeye. Kengî tu dixwazî ezê bidim te ?

Heme pêdışah got: Zû çadira min vegrin ez nexweşim hew dikarim xwe li ser pişa hespê bigrim !

Çadira wî vegirtin û li ser textê xwe palda û kete nav goman û sawiran. Û rewşa welatê xwe û dewleta xwe û gelêñ Îran anîne ber çavêñ xwe û bi ser devê

xwede kumişi û nema zanibû ci bibêjî ?

Lê ji nişkave hate bîra wî û ji-xwere gor: Çima banakim Seydayê xwe, ko dermanê vê nexweşiya min nîşanî min bidî ? ?

Û naka gazî kir û got: Zû Seydayê min werênin cem min !

Û çawa ji Seyda re gotin, bi tirs û saw çû binê çadirê û padışah xwe avête ser dest û piyêñ wî ê got: Ey Dektorê zana te nexweşiya min nîşanî min da, lê niha dixwazim tu dermanê wê nîşanî min bidî !

Seydayê dilovan jêre bi tore got: de ka em vegerin mal derman gelek hesaniye eger rast tu dixwazî derman bikî ?

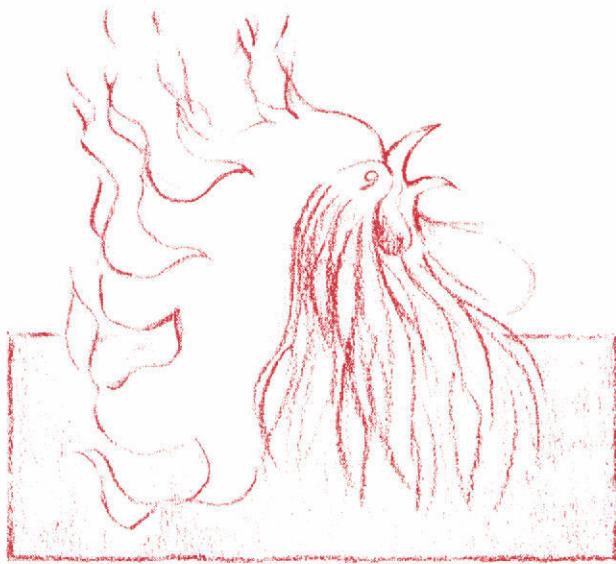
Nagihan vegeriyane nav bajêr, û Seyda jêre got: Ji xwere RAÇETAKÊ ji dektorekî bistêne, ko ta bi salekê tê li ser Pingava Qezwin bimêni. Û tê hevsarê rezanî û siyaseta welêt tê xî desîne min. Û pişti salekê tê vegerî ser textê bav û kalêñ xwe !

Û şah ev gotin bici anî û Seyda xiste şûna xwe û fermanek bi vi rengî nivîsi, ko Seydayê min ta bi salekê wê li şûna min rûnî û kes nikarı destê wî bigrî ..

Û roja dî bi zar û zêçen xwe ve çûne ser Pingava Qezwin û Seydayê mezin dest bi ferma kir û got: Hemî malmezin û serkarêñ dewletê min destên wan ji kar kişand û malêñ wan bicarek kire malê dewletê .

Roja dî fermanek derxist û got: Heçî kesê, ko ji Îran reviaye, bila vegerî welatê xwe, û eger malê tunebi wê dewlet xaniya ji wanre ava bikî û tov û hin pere bidî wan.

Û ferman liser ferman li xêra gelêñ Îranê derxistin. Û hê sala wî neqediya bû, welatê Îran ji berê çêtir û bêtir ava bû û xêr û xweşî li hemî mirovên welêt hatin barandin. Û Seyda çû nik padışah û got: Ha vaye taca te û dewleta te û de were ser textê Îran, lê naxwazim wan sakûl û diz û çilekan li xwe bicişenî !

TAPPERTUPP

(dikê mérxas)

CİH :

NYBROPAVILJONGEN

LI HEMBER DRAMATEN.

DEM : 10/10–18/12/1982

TEL : 08/672933

HER İN: 18.00
JI BO ZAROYAN: 9.30
JI HER DU ŞEMİ-
YAN YEK: 15.00
DUŞEM-PÊNCSEM:
9.30 Ú 11.30

HALK OYUNCULARI/NYBROTEATERN, PIYESA DÍKÊ MÊRXAS PÊŞKÊŞ DIKE • EV PI-
YES, CİROKA TÊKOŞINA DÍKEKİ MÊRXAS, LI DIJİ TALAN Ú ZORDESTİYÊ YE • LIS-
TIKVÂNÊN PIYESÊ, SWÊDİ, TIRK Ú KURD IN • PIYES DI ESASÊ XWE DE, BO ZAROYAN
E. LÊ, LI GOR KESÊN KU TEMÂSE KIRINE, EW ÇEND Jİ, JI BO MEZINAN E • JI DERVEY
TÊKOŞINA DÍKÊ MÊRXAS, EV PIYES, HEVKARIYEKE NAVNETEWİ DI WARÊ TIYATRO-
YÊ DE RABERİ ME DIKE • JI BER KU ÇANDA SWÊDİ, TIRK Ú KURDİ, DI SAHNEKÊ DE
DIBIN YEK • Ú MUZİKA HER SÊ GELAN, DI ZIK HEV DE TÊT PÊŞKÊŞ KIRIN.

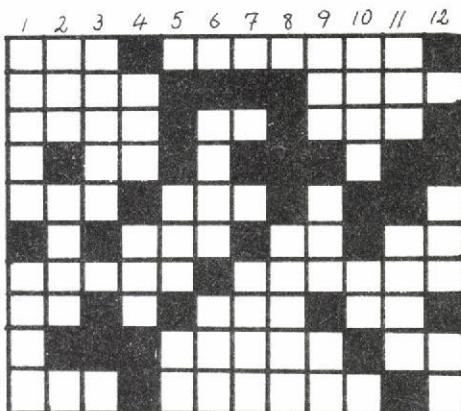
Xacerêz

SEREJÊR

- 1- Kirdayeti, hukim, muqtedit bûn. - Xeber, behs.
- 2- Drûvê xwediti ya pronavê kesemin ê yekejmara yekem. - Kesê kû bêyi xwarin û vexwarinê ji tu tiştî re kêt neyê, ji wan re tê gotin, (Berepaş).
- 3- Dî nav ciyan de fetlok an ji ci-yen kûr.
- 4- Kole, bende, ê sir. - Mûyê serê mirovan.
- 5- Lî hinek ciyan dî maneya "KON" de tê bî karanin, lê eslê wê bî erebi ye, (Berepaş). - Dî el-fabê de xwendîna herfek (tipek) bê deng.
- 6- Bî serê xwe, bê kes (Berepaş). - Nîvê peyvîka "GALGAL" ê.
- 7- Lî hinek ciyan ji "poz" re dibêjin, bî pirani ji li hêla Çolemêrg (Hekkari) ê tê bî karanin.
- 8- Çivikek (çûkek), kû çiroka wê bî nav û denge û di nava gelê Kurd de gelek belav bûye, bî kurtebiri çiroka wê weha ye.

"Keçikek bî birayê xwe yê piçûk re diçin kerenga, keçik bî sêwan (xilç) ê kerenga ji erdê radike, dide bîrê xwe birê wê ji dikê xurcê (tûr). Keçik idî diweste, dibêje: "Ka em binêrin me çığas kereng berev kiriye". Xurcê (tûr) vala dîkin kû çar - penç kereng tê de heye, keçik ji birê xwe re dibêji te xwariye, birê wê her çığası li ber digere ji lê feyde nake, keçik dibêji: "Ezê li zikê te binêrim", û bî kêrê zikê birê xwe dîqelê şine, dinê re kû bêyi kerengê tu tiştek nine têde. Keçik poşman dibe", Dawiya çirokê em bî helbesta Rojen Barnas binin, "Tê de,

Jî bil kerengek
Ne hewrikek nan, ne libek dan
Û sêwiyê reben hin xurin.
Hîs çû li te
Te nifirek ji kezeba kûr li xwe kîr.
Nifir cih girt bî lezoki
Jî wê rojê vê de
Hê dipûki, hê dipûkini...."

- 9- Berê li Kurdistanê ji Tîrkan re dîgotin. - Elementek (navê wiyê bî Kurdi) kû gelek buhaye. - Li Misirê berê ji xwedayê rojê re dîgotin.
- 10- Lî Kurdistanê xoce an ji ji imaman re tê gotin (Berepaş). - Ne niyêr (nêr), feminin.
- 11- Lî pirê ciyan ji bo dayika lawiran tê bî karanin. - Kurmori, mori, moristang.
- 12- Xwarin kû pir bî xwê be tê gotin (Berepaş). - Ne fer, cot.

ÇEPERAST

- 1- Kurt. - Kesê tîrsek, bê cesaret, bê wêrin.
- 2- Navê Diyarbekir. - Eksa deng, dengveger.
- 3- Kesê kû dîçe derekê jê re tê gotin an ji kesê kû ji xwe re bî rê ve dîçe. - Ta, jan, tajan, nexweşî. - Evindarê ZIN ê (pirtûka wê ji ali Ahmedê Xanê ve hatiye nivisin).
- 4- Beyrak, alem.
- 5- Rengdêrek kû li hinek ciyan 'WEK, MINA' ji tê gotin. - Xuşka bavê me.
- 6- Alawi ya agrî. - Nig, ling. - Lî hinek ciyan ji guh re dibêjin.
- 7- Xirabe, wêran, hilşayı (Berepaş). - Lawirek gelek piçûk, kû li hinek ciyan jêre "PÊŞÛ" ji tê gotin.
- 8- Ne kevn, cedid (Berepaş). - Dêm. - Em timi li ser diçin lê ew qet naqede (Berepaş).
- 9- Rêya çêküri, şose, cadde. - Pronavê keseminê yekejimar a yekem.
- 10- Bêdrok an satîl a darin. - Lî Kurdistanâ Tîrkiyê eşirek, kû li ser vê eşirê ji ali Dr. İsmail Beşikçi ve pirtûkek ji hatîbû nivisin.

Bersiva Xacerêzên Hejmarêz Bonî

Hejmar Dudu:

K	A	R	K	E	R	S	O	L
Ê	E	R	Z	A	N		A	
R	K	A		M	Â	J		
B	J	S		A	I	N		
B	E	R		N	O	G	I	N
R		L	D		E			
B	I	J	A	R	E	E	R	
B	A	Q	Ş	E	I	I		
I	N	E	T	Q	E	R	I	
G				W	A	N		

Hejmar Sisê:

B	I	J	I	Ş	K	J	A	K	A	W
E		A	L		A	L	R	O		
Y	N	O		W	A			D	O	
B		S	I	A		M	E	D	A	
Ü	S	A	D		Q	E	D	E	X	E
N	È	E		O	E	O	I	W		W
L	O	R	I		T					
D	È	G				A	R	A	M	
I	R	O	B	A	N			R	I	
L	E	Y	L	A	N	H	E	R	I	R

Heyfa Te Xortê Ciwan Ta Bi Destê Xwe Hilinim

Ez keça Kurd im hunerwend
Tê koşera azadî
Ez dikoş im bi dil û zend
Da bûm welat şadî
Şêra mî me ez dilîr im
Ceng dixwazim bo welat
Nagerim ez ji koş û doz
Ta ne gëşim ez felat

Çûn mi rêt hêstiê xwînê
Dor û ber ji xwînê mist
Ku gîyam gorê min avêt
Çarikên reş ji enî
Dest min da ber demê bedew
Gulfîser gorê danî
Ser fêwand ber canê pacij
Hûn bi hûn min kir girin
Rondikan barand li gorê
Min weha lê da qêrîn
By şîrîne ber dîlê min
Dîl sa raze bawer ke
Tu ji dergîsta Ciwan
Min bi xwîna te ya pir sor
Xwarye sond daye Ciwan
Dê bikoşim wek lehengan
Xwîn birêjim wek çeman
Min şikand hevsar û zençîr
Derketim meydana kos
Pevdiçim ez mil bi mil
Dergîst û bîra bi coş
Ez dikoşim da bi xwînê
Ser blînd ez bibme bûk
Rabe dîl ser mile min
Bes bîmîm wek pepûk
Lê di vê rê min da kuştin
Dergîst û pismam bira
Min hemî derda bi carek
Bax û bostan û sera
Min girêda çarikên reş
Ber bi gora gor bîhişt

Çûn mi rêt hêstiê xwînê
Dor û ber ji xwînê mist
Ku gîyam gorê min avêt
Çarikên reş ji enî
Dest min da ber demê bedew
Gulfîser gorê danî
Ser fêwand ber canê pacij
Hûn bi hûn min kir girin
Rondikan barand li gorê
Min weha lê da qêrîn
By şîrîne ber dîlê min
Dîl sa raze bawer ke
Tu ji dergîsta Ciwan
Min bi xwîna te ya pir sor
Xwarye sond daye Ciwan
Dê bikoşim wek lehengan
Xwîn birêjim wek çeman
Min şikand hevsar û zençîr
Derketim meydana kos
Pevdiçim ez mil bi mil
Dergîst û bîra bi coş
Ez dikoşim da bi xwînê
Ser blînd ez bibme bûk
Rabe dîl ser mile min
Bes bîmîm wek pepûk
Lê di vê rê min da kuştin
Dergîst û pismam bira
Min hemî derda bi carek
Bax û bostan û sera
Min girêda çarikên reş
Ber bi gora gor bîhişt

MIROV KU NE JI BO WELAT BE BILA TUNE BE

Pênûsa ku ji bo welatê min nenivisine
bila bışkê
Zimanê ku ji bo welatê min ne peyîve
bila jê bibe
Çavê ku rewşa welatê min nebîne
bila kor bibe
Guhê ku nalêna welatê min nebîhize
bila ker bibe
Zendê ku ji bo welatê min neheje
bila qop bibe
Lingê ku ji bo welatê min nemeşe
bila kût bibe
Heşê ku ji bo welatê min neponije
bila bîquerise û gêj bibe
Xwina ku ji bo welatê min pêl nede
bila zuha bibe
Dilê ku ji evina welatê min nebe agir
bila raweste û bimire
Bî kurti mîrovê ku ne ji bo welat be
bila tunebe

Diya Ciwan